

JADRANKA

Izhaja v Trstu 1. vsakega meseca.

Posamezen izvod 80 st. Letna naročnina iznaša 10 L, za Jugoslavijo 30 Din.

Uredništvo in uprava: Via Scorcola 492, I. = Družinski list. = Odg. urednica: Marica Stepančičeva (Gregorič).

Vspored:

1. Ko za daljnimi gorami. Aleksandra.
2. Nezakonska mati. Orjunka.
3. Molitev. Fr. Ksaverija.
4. Nova zadruga. M. Stepančičeva.
5. Srčne kaplje. Jadranka.
6. Domotožje. Ivka Vasiljeva.
7. Vulkani. Marica.
8. Častna zmaga. M. Skrinjarjeva.
9. Edina last. Fran Žgur.
10. Drobtine.

JADRANKA

LETO III. — ŠTEV. 9

Glasilno odločnih in neustrašenih.

KIMAVEC 1923.

Aleksandra:

Ko za daljnimi gorami.

Ko za daljnimi gorami
v gasne dneva zlati sin,
lahno, s toplimi rokami
dahne v dušo lep spomin...

Vziga se nebá lestence,
blesk srebrni tiplje mrak.
Plašno begajoče sence
boza z gore dih mehak.

Spijo rože... Rosa pada...
Diha travnik vonj žehteč...
Gre čez njive pesem mlada,
vrisk vesel in nagelj rdeč...

Orjunka:

NEZAKONSKA MATI.

Človeška družabnost ni baje se nikjer dospela do takega razvoja in do tolike emancipacije, da bi ji vprašanje, ki je omenja zgornji naslov ne bilo še vedno kočljiv predmet, kakoršen ji je bil še pred tridesetimi in več leti. Nezakonstvo je izraz, ki si sicer z vzbočenima komolcema pripravlja svoj prostor in sili v javnost: v časopisje in na shode, liki činitelj, s katerem je treba računati. In vendar se ta izraz, to vprašanje, ta predmet ne more se otresti one kočljivosti, vsled katere bi v dostojnem krožku najmanj tretjina navzočih v zadregi ne zakašljala, ali pogledala proti oblakom, ali se ne ozrla po lastnem naročju, da — li ne tiči kje kak prašek, itd. O, da! Nadvse kočljiv je ta predmet ki je bil črno opisan še tik pred vojnim časom zlasti našim nekdanjim avstrijskim časnikom. Le-ti se nikakor niso mogli oženiti z dekletom, ki je bila hči nezakonske matere, pa niti s takim, ki je bilo sad nezakonske ljubezni, torej otrok dvojice, ki se je stoprv po njega rojstvu poročila; madež nezakonstva je v vsej svoji nečastni veličini bil vtisnjen nad dekletovim čelom, vsled česar bi ne moglo zadobiti ustopa med najdostojanstvenejše višje sloje, kamor je častniku njegova šarža sama že podajala vso svoboščino!

O tem kočljivem predmetu se je vrsila mala razprava že na lanski ženski skupščini v Jugoslaviji, kakor tudi na četošnjem ženskem kongresu v Italiji! — Toda ne tam, ne tukaj se za ta kočljivi predmet ni storilo mnogo, vsled česar bi se zapazilo, ako ne kakega pribojška vsaj kako izpremembo sploh. V Ljubljani so se zborovalke poslovile od te-

ga kočljivega vprašanja z mnenjem, da je najbolje, ako se za to važno vprašanje zavzame država, da ona sama poseže vmes, da je ona vzame v pretres in razmišlja o načrtu, kako ščititi nezakonsko mater in kako vzeti v obrambo nezakonske otroke. V Italiji pa se je sklenilo to vprašanje še nekoliko proučiti. In tako se je zadeva rešila z odložitvijo, namreč s potisnenjem v sredino aktov. Kaj drugega niti ni bilo pričakovati, in mnenja sem, da dokler sedé v zbornici le moški, se bode tudi to vprašanje prenašalo le brez barve in ognja iz enega omota v drugega, ali kvečem iz ene pisarne v drugo. Ako se bo sploh med poslanci pričela razprava o tem vprašanju, bo bržkone njegova rešitev le enolična pristranska in le napol urejena in to pač že iz samoobsebi pojmljivega razloga, ker je to strogo, ženska zadeva, dasi so ravno moški njeni glavni povzročitelji. Zato mislim, da bi se morala ta zadeva presojati od vseh strani, toda po načinu, da ne bo pri tem obremenjena država torej oni tretji, ki pri vsem ni nič imel, ko kvečem nekoliko izgube na svojem ugledu... Ako se država obremeni s tem predmetom, ji ne sme nikakor postati, kaka sitnoba, nesme ji rešitev donesti take postave, vsled česar bi nezakonska mati videla v svojem činu kak privilegij; država naj marveč ima pred očmi le pravilo, vsled katerega, bo po načrtu upravičenosti dospela do gmotne ali moralne podpore.

Prav zategadelj bi o tem prevažnem vprašanju morale razpravljati in razmišljati le ženske same, seveda ne mislim pri tem na nezakonske matere,

marveč na ženstvo, ki bi presojalo to zadevo docela nepristransko. Ženske same bi je morale raztelesiti in razkrojiti a to s temeljitim proučevanjem, s pametnim poglobljanjem in pravično brezobzirnostjo, vendar nikakor ne v društvenih sejah ali na občin zborovanjih, marveč posamezno z lastno preudarnostjo in s pozornim zanimanjem do te težavne naloge. Za vsako posamezno pokrajino bi morali biti izbrani vsaj po dve poročevalki, drugaod druge neodvisni in vsaka zase delujoči, ki bi vvažuje vse razmere ženstva v tem okraju, sesta vili razpravo, končujočo se z resolucijami katere naj bi se na glavin ženski skupščini pojasnjevale ter bile tudi rešene pred vsemi zborovalkami in makar tudi pred skupino nezak. mater iz različnih krajev, predno bi bile poslane merodajnim krogom v gosposko zbornico, dokler ženstvo samo ne razpolaga s svojimi poslankami.

In sedaj par besed o bitstvu, o uzrokih in učinkih tega vprašanja z ozirom na javno mnenje in z ozirom na njega rešitev! Po mojem mnenju bi se moralo to velevazno vprašanje razdeliti najmanj v tri smeri 1) v ono, katera okrožuje nezakonske matere, ki so bile do tega čina zapeljane in nato ostavljene in sicer vsled njihove nevednosti z ozirom na njihovo mladoletje ali na njihovo neizkušenost. 2) v ono, ki bi obsegala nasprotne v prvi točki omenjenim torej take, nezakonske matere, ki — resnobnost vprašanja zahteva tu trenutek banalnosti — moške same zapeljujejo. Prt teh ne more igrati glavne vloge ne mladoletje ne neizkušenost. 3) v ono smer, ki se suka okoli javnih nameščenk ki jih nikakor ne devam v stik ne s prvimi, ne z drugimi, dasiravno jih bo cela vrsta, ki bi lahko stopale v kolobar neizkušenih in marsikatera — žalibog — tudi med one druge.

K javnim nameščenkam priključujem z debelo potezo učiteljice javnih ljudskih ali meščanskih, vaških ali mestnih šol, in vzgojiteljice raznovrstnih zavodov.

Preidem k preje imenovanemu prvemu oddelku! Mlado po letih ali vsled prereditvega stika se svetom in posvetnostjo neizkušeno deklè, je moškemu tako lahko zapeljati, kakor lahko je vinjenemu možicljju dati povoda k izpodtaknenju.

Ako govorim o dekletu, po letih mladosti, moram tu tvoriti razloček med dekleti v Jugoslaviji in onimi v Italiji. V Jugoslaviji nazivljem mlado dekletce lahko še vsako, ki še ni prestopilo dvajsetega leta, dočim so n. pr. v južni Italiji mnoge dvajsetletne ženske, ki imajo že po troje otrok. In kakor so le-te napredne v telesnem razvoju so bržkone tudi — ako ne ravno z bistrumnostjo — s svojo premetenostjo, ki zbog ranega razvitka že po nagonu takoj slutijo kaj pika... in kaj peče.

Neglede na to točko, ki spada pravzaprav v razsodišče lokalnih razmer, ostanim v «mladoletju» z dobo do dvajsetih let! Tako zapeljano dekle, ki je postalo nezakonska mati, smemo sicer pokarati — dasi bo odslej malo pomagalo — ter ji tudi jasno dokazati, da nikakor ne moremo odobravati njenega položaja, vendar jo moramo opravičevati, je ne smemo obsojati, ker bi ji s tem prizadeli lahko hudo dušno boleost. Kdove kaj ji zapeljivce ni vsega sepetal in čeprav ji ni rekel, da poseduje namornato palačo, paradizne nasade in staro skrinjo polno zlatnikov, vendar ji je slikal življenje ob sebi tako milo, da jo je vso zbegal; njegove medene besede so jo zašegotale ravno v sredini srca in verjela mu je, slepo verjela, da res ljubi le njo in bolj ko samega sebe. Zaupala mu je, da resnično — ko je sam brez nje — prešteva dneve in celo ure do onega svečanostnega trenutka, ko jo roka v roki popelje pred oltar in nato v svoje mehko gnezdece, ki ga baje bodo zavdale vse njene tovarišice.

Na neizkušeno deklé, ki utegne imeti celo — le ne rogajte se — celih trindvajset let in tristošestdesetinsštiri dneve deluje slično besedičenju se z jajčo silo nego na mladoletno deklé! Njena pretirano stroga vzgoja ali o stvarstvu in spočetju vseh prirodnih sil, se nezadostno razvita pamet — taka pamet, ki namreč nikakor ni omegljenjena, ampak le ni dospela še do primerne viška, da bi pravilno presojala utise in učinke in pravilno tolmačila pojme — jo dovede do rezultata, da je še docela v temoti in nevednosti z ozirom na posvetne zadeve in ne pojmuje pravilno njihovega uspeha, njihovega razvijanja in njihovih ciljev, ki obsegajo krepostne vrline in koristi ali svojstva pogube in nevarnosti človeškega življenja. Zaradi tega je tako neizkušeno deklé, čeprav se že pomika proti kolobarju starih devic, še bolj usmiljenja in sočutja vredno, ako postane ostavljena nezakonska mati, torej nič drugega nego izkoriščana žrtev lokavega pustolovca.

Tako neizkušeno in prevarano deklé, si bo le malokdo upal obsuti s peskom obrekovanja, saj bo ono sama takoj po

nesreči — ki se je zajezila v njeno mladost — spregledalo in zazrlo pred seboj nov svet, ubijale je bodo pa pri tem bridkostne misli kesanja in samasebi se bo čudilo, kako je neki moglo biti tako slepo in neprevidno ob svoji zdravi pameti in ob tolikih letih... Pri neizkušenem dekletu niso prišli v poštev razni činitelji — to je zapeljivčevi pomagači — kakor laž, hlimba, pretvarjanje, zmeta, sleparstvo in prevara. Poslušala je zapeljivčevó govorico z zavestjo, da je res tako lepa, dobra in mila, tako presladka in zanj nenadomestljiva, da bi brez nje ne mogel preživeti neenega dne; verjela mu je in zaupala, da le v brezpogojni pokorščini obstaja prava ljubezn; verjela mu je, da se on res zastrupi, obesi, ustrelji, ako ne dovoli samo enega edinega večernega sestanka, za katerega naj bi nihče ne vedel, ako mu ne dovoli enega samega poljuba, samo majekene najnezatnejše svobosčine. In potem ji sepetal o rajju, o eliziju, o nebesih in svatbi in zenitovanju, ki se lahko izvrši v teku leta, čez tri mesece, v prihodnjem tednu, če hoče ona....

S tako ubogo preslepljenko je pač treba imeti usmiljenje, vse drugače usmiljenje, ko do drugih nezakonskih mater! —

Preidem sedaj k drugemu oddelku, k onim drugim, ki si izberejo moškega, ki je manj premeten nego one same, ali vsaj moškega, ki ima toliko pod palcem, da lahko zadosča njihovim kapricam in ki lahko slano poplača lastno zabredlost. Take ženske si pač brez vse sentimentalnosti in brez izpraševanja vesti glede svoje preteklosti, pa zaničljivim razmotrivajem kaj jim donese bodočnost — opašejo lok preko rame pa hajd na lov in pušica se jim skoro vedno posreči. In take le, ki so tedaj dosegle kar so baš hotele, ki so postale nezakonske matere po lastni volji in z gotovim namenom, vendar ne moremo podpirati ne mi, ne država vsaj po istem načinu ne, kakor vse druge. Njih pač ne moremo postavljati v isto vrsto s prvoimenovanimi! — Končno prehajam k tretji vrsti, k onim, katerih — ne vsled svojih let in ne vsled neizkušenosti, ki jim jo je odvzela že izobrazba, — ne moremo primerjati s prvim v tem spisu označenem oddelku, in jih nikakor nočemo prištevati k drugim.

Le-te, so takozvane javne nameščenke, razne uradnice zlasti pa vzgojiteljice in učiteljice.

Učiteljica nameščena v svojem kraju mora deklice od prvega razreda nadalje vedno vzgajati v lepem vedenju, spodobnem govorjenju ter odvrčati od njih vse napake, ki kažejo nasprotje dobrih lastnosti. Vzgajati jih mora v sramežljivi-

vosti ob slisanju nečednih razgovorov. In ko te deklice dorastejo v dobo, vsled katere ostavljajo šolo mora z njimi oprezno ravnati vendar z gotovostjo namigovati na družabnost, v katero utegnejo zlezti, na nevarnost, katera jim utegne pretiti. Nikakor ne mislim s tem, naj jih kolikor mogoče vpiše v razne bratovščine ali da naj jim nariše deviški stan s tako aureolo, da bi materinstvo smatralo grehom, vendar naj si prizadeva dokazati jim da jih le pošteno pametno dekliško življenje prinese pripravljene pred srečo bodočnosti.

S previdnostjo in razumnostjo prežeto vzgajanje učiteljice je neobhodno potrebno, dasi mora biti od deklic jedva občuteno. Ono mora biti milo in prijazno pa navdahnjeno z nazornostjo, to je z vzgajanjem, ki prehaja neposredno iz mozgan v mozgane, z duše v dušo, iz srca v srce, iz neizprijenega naročja učiteljice v nežne nedri gojenke.

Se li pa more to zgoditi in izvršiti ako je učiteljica nezakonska mati? More li ona z nekaljeno zavestjo, nenagubanim celom in jasnimi očmi pridigovati učenkam moralo, ki jo je ona sama zagazila, prezrla in pohodila? More li učiteljica vso velmoč postavljati na ugled in grajajoče predavati o neugledu, ako se je ona sama izpodteknila ob njem? Nikoli! Ali pa deloma in to samo v enem slučaju, ako je nemudoma premeščena v kraj, v katerem ne ljudstvo, ne njene učenke ne vedo o njeni preteklosti. Kajti, dasi je množica baš zaradi emancipacije in svobodnega mišljenja dokaj napredovala in z njo tudi njen naraščaj, vendar tiči ona po večini vsaj glede tega kočljivego vprašanja tam, kjer je tičala pred tridesetimi in več leti. Za množico in sicer za njeno večino je nezakonstvo tudi dandanes, tudi v pričujočnosti sramotilen čin. Zato mora javna uslužbenka in v prvi vrsti učiteljica — ki je v kraju, kamor je nameščena, donesla tako sramoto, — plačati pač svoj škandalček s premestitvijo. In to je na moralno nedoraslih deklic tudi edino pravilno, pravilno in nazorno-podučno zlasti za one deklice, ki so takemu škandaljku svoje učiteljice prišle na sled, ker s tem uvidejo, da je tisti prestopnik res grajevreden in umesten, drugače bi prezretje takega čina najhujše vplivalo zlasti pri onih učenkah, ki prejemajo vso svojo vzgojo le v šoli.

Učiteljica, ki je postala nezakonska mati, ne more pričakovati drugega nego obsodbo, karanje, opravljanje! Ona ni bila poslana v dotični kraj le zategadelj, da seznanj otroke le z računstvom, s čitanjem in s pisavo; poslana je bila v učilno z vzgojevalnimi nameni, da nadomešča starše z ozirom na priučenje zunanje oblike, dostojnosti in spodobnosti,

kakor tudi za negovanje duše, za ustvarjanje značajev, da odstranjuje napake in nelepa svojstva, da posaja v srca vrline in kreposti. In vse to mora učiteljica delovati nazorno — ne samo teoretično z golim prebranjem kakega modrega sestavka — delovati z mislijo na pedagoško geslo: besede mičejo a vzgledi vlečejo! Z lastnim vzgledom bo najuspešnejše posejala v dekliske duše moralo; z lastnim ugledom in dobrim imenom bo zasadila v njihovih srcih trajno seme za dobro ime in ugled.

Z neznosečnostjo in nezakonskim materinstvom provzroči učiteljica za svoj okraj pač škandalček ali vsaj prestopok, navzlic vsemu potezanju po napredku, ki bi ga mi sami radi dognali tudi glede tega kočljivega vprašanja na površje.

In drugače niti ne more biti in seveda je škandalček podvojen, potrjen in pomnožen, ako je oče nezakonskemu detetu poročen ali ločen mož ali kako drugače navezan človek.

Tako visoko hvalisano in res vsega priznanja in čiščenja zaslužujoče materinstvo dveh skupno prebivajočih oseb nima z ostavljenim nezakonskim spočetjem dveh drugih, včasih le polznanih človekov, drugačnega stika nego le v obliki. Med prvim in drugim je prav taka ogromna razlika kot pred pravo cerkvijo in navadno hišo, v kateri je razobešeno vse polno ikon, molkov in solic. Pa poglejmo si učiteljski stan od blizje! Učitelj pijanec, ki ga zalotijo rano vstajajoči pastirji — njegovi lastni šolarji — spečega in vsega ovaljenega v občestnem jarku ne more niti v najtreznejšem trenutku več prepovedovati gojencem alkohola in kar je glavno — zatrdovati, da je pijanec nekaj nečednega, ogabnega in zdravju kvarljivega; ne more, ker bi se mu vsi smejali! Njegov ugled je skrhan za vedno, njegov vpliv pohabljen in potepan! Njegova rešitev in rešitev šolarjev bi obstajala edino v njegovem premeščenju. Enako se vrši z učiteljičinim prestopkom! Na ženskem kongresu, ki se je lani vršil v Ljubljani, je torej docela prav imela ona Srbkinja, ki je menila, da taka učiteljica ne more ostati več učiteljica vsaj v svojem okraju ne.

Smešen in nezmisljen zatrdaj je bil vzklík dotičnice, ki je zagovarjala nezakonske matere ter izustila: Ali ljubi katera mati bolj svojega otroka, ko ta (nezakonska), ki ga je rodila iz ljubezni?

Da, smešen in nezmisljen vzklík, kajti dasi ne moremo staviti ljubezni prve in druge na tehtnico, vendar z ozirom na vsakdanje doživljanje moramo — žalibog — dognati, da ravno večina nezakonskih žen kaže na surrovost in podivjanost srca, na brezvestnost, brezdušnost in — neljubezen. Saj večina njih

pomori, zadusi, razreže lastno dete, ki je prišlo vendar revše le po njeni krivdi na svet. Kje je torej ta toliko patentirana ljubezen in poztivovalnost? Njeno samoljubje da prikrije čin in zataji dejanje, ki ga sama obsoja, je pri nezakonski materi večje nego ljubezen. Dotični vzklík je torej nepomišljen, aboten in dvomljiv glede poudarka ljubavi in je bil neumesten z ozirom na vprašalno pojmovanje, ako je ljubezen (poročenih) roditeljic večja, nego ljubezen (nezakonskih) mater, ki rodijo iz ljubezni. Iz katerega čustvovanja pa neki rodi svoje dete poročenka, ako ne iz ljubezni? Ali misli dotičnica, da obvladuje poročenko le strast, pohota, užitek, zakonska dolžnost ke objemlje lastnega soproga?

Pa preidimo vnovič k učiteljicam! Kako postopajo razna šolska oblastva izven tržaške občine, mi ni znano, vendar se hočem omejiti kako ravna tržaški magistrat v tem pogledu. V teku 25 let sta se dogodila dva slučaja nezakonskega materinstva. In v obeh slučajih sta dotični učiteljici prejeli kratko pa jedrnato pozivnico naj se predstavita v teku treh dni pri tržaškem mestnem fizikatu v svrhu zdravniške preiskave. Dostopna ni bila nikaka opravičba, označena je bila le še opomba, da njuna morebitna neubogljivost oziroma nenavzočnost jim potem veljaj, kakor odpoved iz službe. In obe sta bili ob službo! In v teku goriimenovanih let je ta prestopok izsledil magistrat tudi na dveh učiteljicah ter ju kaznoval s premestitvijo. (Pa poglejmo kako strogo je postopal v nekem tretjem slučaju, ki ni imel sicer s tem vprašanjem nič sorodnega. V neki vasi zgornje tržaške okolice, je bila nemeščena mlada učiteljica, katero je na vse načine zalezoval okrajni, z ločeno ženo stanujoči zdravnik. V svojem zapeljevanju z dvoumnimi izrazi, ki so se pretvarjali v goreče prošnje ter s ponujanjem dragocenosti, je postal učiteljici tako nadležen in ogaben, da se ga je ogibala z besedo in s prezirrom a ker niti to ni pomagalo, je menila da se ga najpreje otrese in reši s tem, ako se bo v njega navzočnosti kazala bolj prijazno nekemu svojemu tovarišu. Seveda ni računala v svoji neizkušeniosti z zdravnikovim mišljenjem. Namesto da bi se bilo njegovo čustvovanje spremenilo v ravnodušnost, se je pretvorilo v sovraštvo, ki je porajalo na račun učiteljice toli podlo obrekovanje, da si je neizkušena učiteljica morala pomagati s tožbo. Vendar navzlic njeni čisti vesti in nekrivdi na vsem, jo je tržaški magistrat premestil v drug okraj; premestil je njo mesto zdravnika le iz razloga, ker sta bila oba — učiteljica in zdravnik — magistratska uradnika in je bil dotični zdravnik z ozirom na svoje narodnostno

mišljenje magistratu ljubši nego učiteljica.

Izvršila se je torej premestitev enega izmed obeh le zaradi obrekovanja, o katerem je magistrat le domneval, da se vrši po vasi).

Da prepustimo razmišljanje in ukrepe o nezakonstvu le državi, bo le-ta torej morala vpoštevati pri tem vprašanju troje različnih smeri, oziroma ustvariti nekake tri oddelke, kakor sem jih pojasnila spočetka in v katere bi porazdelila posamezne činiteljice tega problema ter jemala v pretres — ne samo žensko stališče, marveč tudi moško. Kajti, kakor niso bile vse te ženske zapeljane, tako niti niso bili vsi od njih zaznamenani moški zapeljivci. Pravičnost potemtakem na pravo mesto!

Država mora torej ustanoviti paragrafe, ki bodo sočustvovali in grajali, ki bodo uvazevali in obsojali. Le na ta način ne bo država obremenjena z nezakonstvom, le tako bo utegnil nezakonski zarod biti ako že ne v občo korist, vsaj v nepreveliko nadlogo. V to svrhu mora določiti stroge kazni in odškodnine imovitosti odgovarjajoče, ki naj bi jo plačevali zapeljivci mladoletnih in neizkušnih deklet.

Dotična odškodnina naj bi se razcepila v tri tretjine, od katerih ena (za prvi oddelek) naj bi pripadala državi, dve pa nezakonski materi. Za v drugi oddelek spadajoče slučaje bi bilo najpametnejše, da bi vso odškodnino obdržala država, vendar z ozirom na to, da bi te zapeljivke storile lahko kaj hujšega, bi bilo treba jemati v poštev tudi njihovo nezgodo ter jim prisoditi vsaj eno tretjino, dokler se v vseh večjih mestih ne ustanovi prepotrebna najdenišnica.

Pri tretjem oddelku si bo mogla država pač malo okoristiti, ako je ljubimec nepremožen uradnik ali učitelj; sicer pa itak dobe tudi zadostno kazen s službeno premestitvijo, ki se izvrši navadno vedno tako, da mora v kraj ki je mestu oddaljenejši.

Le po povprečno sličnem načinu bo manj nezakonskih mater, manj nesrečnih nezakonskih otrok, manj zavrženega zaroda in manj nadloge in bremena za državo!

Fr. Ksaverija:

MOLITEV.

Tiho, lahno valjujoče
zito v klasju šelesti.
Veter ljubko božajoče
tja čez polje, v noč hiti...
Zvon večerni z lin pozvanja
preko hoste in dobrane,
da pogloblja moja duša
verno se k molitvi — «Ave!...»

M. Stepančičeva :

NOVA ZADRUGA.

IV

Rdečelična blondinka, Hildegard Potožnik, sedi na klopi pred hišo z vezanjem med prsti. Nekaj lanenih robcev leži ze z dovršenim zamamkom prad njo na gladki mizi, v enega pa ubada spretno in urno z drobno šivanko svoje okrajšano ime.

— O, Hilda, kako me veseli, da te naletim ob delcu, ko se lahko mirno pomeniva — ji zakliče kodrolasi brat, ki se je bil istohipno prikazal na pragu hiše.

— Z ničmanjo resnobnostjo mi tega ne praviš kakor da bi se midva vobče ne pomenila lahko mirno tudi ob vsaki drugi uri, vsaki priliki in ob vsakem opravilu, mu smeja odvrne sestra, ozrša se vanj.

— Res! Vendar za prošnjo, ki jo imam danes do tebe, je sedaj baš prava priložnost odgovori Adolf sedši poleg nje.

— Prošnjo? Aha, šop mojih belih nagljev bi najbrže rad imel, kaj? Hm! Kakor, da bi si jih nikoli še ne prilastil brez mojega devoljonja! ti, ti!

— To moraš pač oprostiti, ali ker si ti, sestra, še spankala, ko sem pozelel par cvetov, te nisem maral motiti! —

— Par cvetov? Le poglej tjakaj na leho! Dva metra na dolgo je bilo predvčerašnjim vse snežnobelo, a sedaj, ko da jih je dihur pogoltnil. Pa ko bi vsaj vedela kam neki romajo moji nageljčki — ga je z nagajivim nasmeškom zavrnilo deklè.

— Tjakaj, Hildegard, kamor naj bi poromala včasih tudi ti! —

— Jaz? Ne razumem te, Adolf! Jeli to znabiti celò v zvezi s tvojo prošnjo? —

— Uganila si, Hilda! —

— Nič nisem uganila in nič nevem; zato mi le urno razodeni, kar nameravaš! —

— Veš, ona nova družba tu v Smrečju, s katero me je seznanil Mirko, želi in mi je maročila, da privedem tudi tebe s seboj! —

— V družčino Vindov? Jaz? O, rajše si izpraskam oči! Hu, hu! — je deklè zavrnilo s krohoto svojega brata.

— Škoda bi bilo tvojih lepih oči, sestra! Pa iz kakšnega razloga ne maraš med nje, Hildegard? —

— Iz kakšnega razloga? Ali je treba to še razlagati? Iz najpriprostejšega vendar: ker sem in ostanem zvesta našim narodnim idealom! —

— Kakšni narodni ideali so to, če

so pognali na gredi nepravčnosti in nezmislivosti? — povzame mladenič.

— Kako vendar govoriš, brat? Prav je rekel oče, da te bo Mirko še vsega pokvaril. Jaz pa dodam še to, da kar ni še dovoljno storil bratranec, je povpešilo tvoje pajdašenje z onimi Vindi! —

— Vindi? Hi, hi! Si-li ti, Hilda znabiti kaj drugega? —

— Za Boga, Adolf! Midva sva vendar Nemca iz dna duše! Ah, si-li že pozabil kako so nas vzgajali v šoli in kako nas učili čislati in ljubiti samo nemški jezik? Si-li pozabil ma one mile nemške pregovore, na ona mila vzpodbujevalna gesla, ki so nas v velikih gotskih črkah pozdravljala že v šolski veži, na šolskih hodnikih in raz steno šolske sobe? »Jaz sem nemški otrok; jaz sem nemška deklica; jaz sem nemški deček!« Ali pa: »Bog in nemštvo; nemško pleme, cvet junštva; narodni nasprotnik, barbar, divjak!«

— Žalibog, da nisem še pozabil, Hilda, kajti vse tisto je bilo hujskanje, prevara, zmota, okuževanje mladih src... Vse tisto je bila laž, kakor je bila lažnjivost vsa naša vzgoja. Kakšni Nemci smo pač mi? Ali niso naši starši — oba, oče in mati — ali nista vindiške krvi, one krvi, ki jo ti tako mrziš? In ali niso ravno taki Slovenci bili tudi njihovi stari, naši dedje, naše babice? —

— Ne deklamiraj dalje, brat, da se ne zjočem vsled samega pomisleka, kaj je nastalo iz tebe! Na vse si pozabil, pozabil, da je bila nekoč ta naša hiša ono sveto zavetje, v katero so se zatekale celò odlične osebe iz mesta, ljudje naših nazorov, ljudje naših teženj, da se tu posvetujejo kako nastopati, kako delovati, da zdrobimo nasprotniške izzivače! —

— Žalibog, da nisem še pozabil, da je prav naš dom bil oni sramotilni brlog, v katerem je nemalokrat ječal in stokal v past zabredli Slovenec. Oh, ko bi Mirko to vedel, mislim, da bi niti ene ure ne ostal več pod našo streho. O, nisem še pozabil ne, kako so se prav tu pri nas snovali najbolj divji naskoki in napadi na poštene izletnike, veseličarje in sokole, ki niso bili drugega nego značajni narodni trpini na lastni zemlji! —

To je že preveč; kar bruha iz tebe, brat, pa te zato pomilujem iz dna duše! —

— Le jaz tebe, Hildegard, le jaz tebe pomilujem, zlasti ker si drugače

pametno in razodno deklè, ki bi končno vendar le lahko izpregledala! — ji pokima brat.

— Nimam ničesar izpregledati, — je svojeglavno odgovorila Hilda. — Sem in ostanem Nemka in nemštvu zvesta do zadnjega izdiha! —

— Samo odpadnica ostaneš samo bastardka boš, dokler ne odpade preslepljenost raz tvoje oči, dokler ne izpoznaš blodnje, v kateri si pogreznjena še vedno, kakor je še vsa naša družina. Če nič drugega, Hilda, nam že sam naš priimek bije v obraz resnico, ki je ne moreš prikriti! Pototschnigg! Kaj pa znači to v nemščini? Nič, nič, nič! Saj je pristna slovenska beseda, slovenske korenike, slovenskega izvora in slovenskega pomena! Naš priimek pomeni človeka, ki biva ob potoku, pomeni raka, ki živi v potoku, pomeni rastlino, ki raste ob potoku. In ti praviš, da si Nemka? Ti hočeš to sicer biti, ker so te za Nemko vzgojili, vendar svojega pokoljenja ne moreš zatajiti tudi navzlie vsej svoji vzgoji. —

— Toda zakaj tako, Adolf? Iz mladosti nog ne čujem drugega, ko nemščino in to iz ust naših lastnih staršev! —

— Da, ker so hoteli tako tujci — Nemci — ki so pred leti poplavili to pokrajino. Le odidi na pokopališče in oglej si stare nagrobne plošče; samo slovenski napisi so na njih! In naš ded, ki še živi... —

— Naš dobri dedek? —

— Prav on je vse zakrivil. On je takrat prodal svojo kri, svojo narodnost, svoj jezik. Tujčev denar mu je bil nad narodno poštenostjo; postal je suženj Nemcev in rabelj lastnih sorojakov, bič in sulica lastnih soplemenjakov. In v duhu, s katerim so ga Nemci obvladali, je vzgojil lastnega sina, našega očeta, ter ga vpisal v nemško šolo, ki je naredila iz nje-ga to, kar je on iz naju obeh! Vendar mi, Hilda, pripoznaj vendar, ostanemo navzlie temu le ponemčeni Slovenci na rodnih tleh, le odpadniki v novosvobojeni državi Jugoslaviji! —

— Neverjetno, Adolf, kako hitro so te pridobili na svojo stran. Pred mesecem dni še le je prišel Mirko k nam, a glej! Ti, ki si se največ rogál Nemcem — ki so prodajali tu v Smrečju svoje domove ter pobegali, češ, da se s svojo prenačlenostjo smešijo, ker bo itak ta nova država kmalu razpadla in roka Grmanije posegla neso do nas, ampak še tja preko Save — ti, ki si se do solz posmeheval Mirkovemu navdušenju, njegovim sklepom in njegovim naukom; ti, ti

si danes gorečnejši od vseh Vindov, dasi njihove kmetske govornice niti ne poznaš! Ha, ha! —

— Kar jako obžalujem, kakor obžalujem, da nisem sorodnika Mirka poznal že preje; govoril in čutil bi že davno drugače. —

— Ko bi mi ne bil brat, Adolf, bi ti v tem hipu rekla, da te zaničujem! —

— Do viška si zagrižena, sestra; tujerodna vzgoja ti je dušo docela zajezila s šovinizmom, z nesmiselno narodno svojeglavnostjo, ki ne razsojuje in deluje brez prepričanja in razno trivanja. Malo nade gojim, da bi te umel kdo pregovoriti, da bi ti umel pregnati zmedo, ki ti zakriva možgane. In vendar bi tako rad, in vendar ti ponavljam svojo prošnjo, da prideš čimpreje tudi ti v družbo teh ki jih sicer mrziš, da jih spoznaš, umeješ ceniti in pravično soditi, da se prepričaš, kako idealni so vsi njihovi naklepi, kako poštene njihove namere! —

— O, tega ne dosežeš nikoli! —

— Mislim, da bo baronica Adler mehkejša in popustljivejša nego ti! —

— Baronica Adler? Kaj misliš s tem reči, Adolf? —

— Stvar je taka! Ti novi naseljenki, ki so sami ugledni in odlični ljudje, so sklenili, da vsakdo izmed njih nekaj stori za cerkvice sv. Krištofa, ki je neobhodno potrebna poprave; dame same pa so odločile, da ji pripomorejo z notranjo opremo, to je, da z ročnimi deli priskrbe cerkvi nekoliko okraska. Prav zategadelj so mi naročile naj te privedem v njihov krog, zlasti ko so iz Mirkovih ust začule pohvalo o tvojem vezenju. Sklenile pa so tudi, da povabijo v to svrbo baronico Adler kot pokroviteljico! —

— Hi, hi! In ti vindi si domišljajo, da pojde baronica Adler v njihovo družčino? —

— To si domišljam tudi jaz! Baronica Adler si bo kot prava in olikana Nemka brezdvomno pravilno tolmačila to vabilo! Umela bo, da sta najbrže pri pomisleku nanjo igrala najvažnejšo ulogo delikatnost in obzir, nego resnična potreba in bo obzirnost poplačala z obzirnostjo, to je, se bo najbrže odzvala vabilu! —

— Naivneži! Že vnaprej se vam smejem! —

— Mogoče pa se vendar prerano smeješ, Hildegard! Bomo videli! Težko že pričakujem Mirka, Deputacija, ki je šla približno sedaj v graščino, obstaja namreč iz neke gospe, nekega doktorja in našega bratranca! —

— Kolika domišljija! Joj! No, več

kaj, Adolf, ako ni odrekla baronica Adler, ti ne odrečem niti jaz! —

— O sestra, je-li to tvoja resna obljudba? — je veselo vprašal Adolf!

— Najresnejša, bratec, kajti uverjema sem, da jih baronica Adler zavrne s prezirom, ki si ga bodo še zapamtili. Hi, hi! — — — — —

V.

Neko soboto popoldne se je na gričku sv. Krištofa zbrala vsa družbica naših znancev pa še nekaj drugih oseb. Bile so to baronica Adler s svojo dvajsetletno hčerko Irmengard, akademikova bratranka Hildegard Potočnik, učitelj Kravos — ki si je bil v dolinici kupil pritlično hišico, odkar so ga Lahji iz rojstvene kraške vasice prepodili brez nobenega uzroka, pač pa s porogljivo izjavo, da mu na podlagi svoje proslule svoboščine pospešijo odhod v priljubljeno Jugoslavijo — in učiteljica Vlasta, hči onega primorskega jestvinčarja, ki si je tam doli na ravninici, ob cesti tudi kupil lično hišico ter jo nemudoma preuredil za svojo obrt, obrt prinašajoča njemu korist, Smrečanom pa udobnost, da jim ni bilo treba zatekati se v mesto, ako jim je izmanjkala moka, mast, sol, tobak, sukanec, platno, papir, pisalo, oglje apno, konopec, žebeljčki itd.

K vsej tej družčini, ki se je pogovarjala o prelestnem rzgledu, ki jo je obdajal — o veličastnem gorovju, ki se je dvigalo pred njo, o zelenkasti Savi, ki se je tam doli v nižavi vila med obraščenimi bregovi, o črni kači, ki je švigala podjetno preko dobrih in livad, o kmetičih in kmetičicah, ki so se s svojimi pestrobarvnimi oblekami dozdevali iz dalje, ko veliki tulipani ali škrlatni maki — je oblečen v dopetni talar prisopihal poznani nam mladi župeupravitelj Marko Valenkar, ki ga je družčina od svojega prvega znanja nazivljala udomačeno le »pater Marko«, dasiravno je bil komaj novomašnik. Z njim je dospel še drug duhovnik — istarski rojak, Smuković — ki je bil primoran pobegniti preko meje, ko so mu laški zagriženci zažgali župnišče pa mu na trgu sredi obupnozmedlih vaščanov, držeč ga za obe roki, vlivali v grlo četrtinko ricinovega olja ter ga naposled vsega slabotnega in raztrganega vlekli z žvižgom in krohoto v sosedno selo, kjer so mu končno milostno dovoliti, da je brez moči in krepčila obležal par ur v nekem hlevu...

Nedaleč od vse zbrane družbe je stal natovorjen voziček, ob njem pa se je razgovarjal grajski hlapec Jože

z dvema dekletoma, s služkinjama gospe Martinčičeve in gospe Cegnarjeve.

Ob prihodu patra Marka so prenehali vsi pomenki, oziroma po poklonih, pozdravih in rokotiskih zabrenkali na drugo plat. Duhovniku se je videlo, da ga obvladuje istinita radost, ko se je zahvaljeval na desno in levo za vse ono, kar se je izvršilo vsled plemenitosti odlične družčine — kakor je sam povdarjal — ki je tako sporazumno šla na delo za popravo in okras ubožne cerkvice sv. Krištofa. In vzbujal je res prijetna čustva zadoščenja pogled na cerkvico, ki je sedaj sveže pobeljena in popravljenjena stala medaleč od njih, ko smejoča mlada nevesta. Gospod Podlogar ji je namreč preskrbel beljavo zunaj in znotraj; gospod Cegnar je prevzel na svoje stroške popravo ostrešja in zvonika, gospod Miljevec si je izbral popravo piškavij in napol strohmelih klopj, gospod Martinčič pa je vzel v svojo oskrbo okna in vse kar je bilo ž njimi v zvezi, dočim so dame priredile vse, kar je cerkvice v svrbo ozaljšanja pogrešala v notranjosti. V dvorcu »Mici« se je namreč pod pokroviteljstvom baronice Adler, dva cela tedna, popoldan za popoldnem krojilo, šivalo, vezlo in pletlo, dočim so mladi gospodje posegali vmes z zavijanem svile, z utikanjem niti v šivanke ali pa s čitanjem in pametnim razgovarjanjem, da je šlo delo urno izpod rok.

Da se pridružijo njihovemu krogu tudi Nemke, je bilo spočetka večini neljubo in nasprotno, češ, menile bodo, da Slovenci ne ukrenejo brez njih prav ničesar. Toda gospod Cegnar je to pobijal, češ, baronica si bo že pravilno tolmačila, da njihov poziv ni izšel iz potrebe, marveč iz takta in obzirnosti. Nasprotovala sta tudi doktor Martinčič in tovarnar Miljevec utemeljujoča, da se bo treba radi njih razgovarjati v njihovem jeziku, nakar je gospa Podlogarjeva zavračala: razgovarjajmo se med seboj slovenski! Le kadar smo v posebnem nagovoru z njimi, poslužujmo se njihove govornice! Končno je ostalo pri predlogu in sklepu, da pojde trojica izmed njih vabit. V graščini je bil vzprejem nad vse prijazen od strani obeh baronic, ki sta z očitno demokratičnostjo pokazali svoje dopadajenje nad njihovo pozornostjo. Starejša baronica je svoje privoljenje ozaljšala tudi z domnevanjem, kako bo ta njihov stik razveseljivo vplival na njenega sooproga, ki je pokazal že s tem, da je ostal v novi državi, kako da ne samo

ne goji nikakega protivnostnega čustvovanja, marveč ji hoča biti ravnotako naklonjen, kakor zahteva dolžnost vsakega drugega državljana. In slovenska trojica — kakor je sploh vsako slovensko odposlanstvo, ko stopi pred tujerodca vse blaženo in ginjeno, čeprav mu dotični ne stori drugega nego to, kar zahtevata olika in razum — je bila vsa prevzeta nad toliko uljudnostjo, da je povrnivša se prešinila še vso ostalo družčino z zadovolšenjem in ganotjem zlasti tedaj, ko je začula, da je baronica Adler rodom Čehinja, vsled česar ne bo prevelike zadrege med njimi in razgovorom. In tako je tudi res bilo. Starejša baronica je zlasti z mladim doktorjem pravrada kramljala v češčini, ki jo je on poznal izza svojih študij v Pragi in sicer tako temeljito, da je kmalu spoznal, kako je baronici nemščina že izpodkopala uglajenost njene materinščine, kar bi se gotovo ne bilo zgodilo, ako bi bila v svoji narodnozavednosti ostala svojemu narodu vsaj toliko zvesta, da bi se bavila tudi kot poročena žena s knjigami svojih sorojakov ter učila češčino tudi svoje dete, res ljubko gospico Irmengard, ki ni vedela niti ene češke besede in se je torej, kakor oba Potočnikova, morala posluževati le nemščine. Sicer pa je kakor Adolf, tudi baronica Irmengard rada povpraševala po tem in onem slovenskem izrazu ter ga ponavljala tako dolgo, da ji je z manj težkočo zdrknil preko ust. Le Hilda se tega tekmovanja ni udeleževala, marveč se tihoma celò čudila obema baronicama, kako se tako brigata za slovensščino, ki je vendar le jezik hribovcev in služkinj.

Seme raznarodovalne šole ji je še v detinski dobi pognalo že tako trde korenika sovraštva do vsega, kar je bil «vindiško», da se nikakor ni mogla otresti teh neprijetnih občutkov, ki so jo docela osvajali. In ko je včasih njen pogled švignil izza ročnega delca po družbici okoli sebe, je trenotno sklepala: saj ti ljudje tukaj niso skoro ničmanj čedni in prijazni, ko naši Nemci; da, res prav prijetni in zabavni so, zlasti vsi ti štirje mladiči; Mirko, Zvonko, učitelj Vladko in doktor Boris. Na njih ni zasledila prav ničesar, da bi se izpodtikala, obžalovala je edino to, da so «Vindi». Nakljub njeni molčečnosti, njeni hladnosti in zakrknjenosti pa je Zvonko Miljevec vendar le umeval vzbuditi na njenem obrazu nasmešek, pri čemur sta se ji v licih očrtali dve drobni jamici, ki sta le še bolj zalšali njeno lepoto. Vsakdo sploh je

v družbi pazil, da je ohranjal dobro voljo in prijetno razpoloženje, da so se razhajali židane volje. Približno ob solnčnem zahodu, so spravljale dame s pomočjo gospodičev delo v svoje košarice ter se z iskrenim: Na svidenje jutri! odpravljale na vse strani, kakor so pač bili domovi.

Dan za dnem pa se je nateklo vselej tako, da je doktor Martinčič spremljal do grajskih duri baronico Irmengard, ki je skoro vedno bila z materjo; akademik Škilan je bil zvest spremljevalec Zorki in njeni roditeljici, zlasti ko se ta ni mogla udeležiti popoldanskih ročnih del. Adolf Potočnik je z vso naglostjo stresal svojo črno kodrasto glavo, pred vsakim, kakor da bi se bal, da mu kdo drugi zasede mesto spremljevalca ob strani Stane in gospe Podlogarjeve. Učitelj je stopil ob levico učiteljice Vlaste, saj sta imela kot soseda isto pot. Pomorski kapetan pa je bil stalen spremljevalec Hilde Potočnikove, katero je spremljal do doma, tako da se je bil že seznanil z njenimi starši in tudi z njenim mezaupnozročim dedom.

In danes, tega poletnega popoldne se je zbrala vsa ta odlične družba na Krištofovem hribcu, da okinča cerkvico z vsem, kar je grajski hlapec pripeljal z vozičkom. Zato je duhovnik takoj stekel sključiti k cerkvenim durim, na kar je ob strani stoječe služabništvo prenašalo vse reči z vozička v svetišče. Dasiravno je pater Marko nekako že napol vedel, kaka lepa ročna dela so dame izdelovale, je vendar presenečeno motril sedaj okoli sebe pa klical s smejočim očitkom napram mladi učiteljici: Soseda Vlasta mi je sicer nekoliko povedala kaj dame vsega ne izdelujejo, vendar nisem bil pripravljen na toliko iznenadenje! Krasno, krasno!

— Pa, da veste, častiti, se je pohvalila živalna Zorka — to prestralo za oltar, je moje delo! —

— In obe oltarni blazinici moje in moje mamice — pater Marko — je zaklicala Stana.

— In gospodični Vlasti se imate zahvaliti, reverendissime, da bodele oblekli jutri tako krasen roket! je povedal g. Cegnar.

— A poglejte, velečastni, na predoltarno preprogo, ki sta jo nabavili baronici — se je ozlasil mladi doktor s pogledom na plemkinji, ki sta se mu prijazno nasmehljali.

— In te dve podobi daruje gospa Martinčičeva — je povzela gospa Podlogarjeva.

— Pa nikar ne zabite občudovati vezenege pregrinjalca za monštran-

co, pater Marko, ki ga je zvezla gospodična Hilda, je zaklical Zvonko.

Mlademu duhovniku in njegovemu tovarišu so vsiti vzkliki zapirali sapo da ni mogel priti do besede, do prave zahvalne besede, kakor se je sam opravičeval.

— Jutri morate zapeti Tedeum našim damam na čast, pater Marko, je opomnil gospod Podlogar.

— Molil bom prav gotovo za vseh, gospoda moja, za vse dobrotnike in dobrotnice, ki ste se tako urno in neprisiljeno zavzeli za stvar ter priskočili na pomoč, kjer ste zapazili potrebo. —

— O, za to smo vedno pripravljeni, ob vsaki okoliščini, kajti kamor so duhovniki, ki hodijo ob rami z narodom, smo tudi mi kraj njih! —

Kmalu potem je stala cerkvena v najmičnejši opremi tudi z ozirom na notranjost; lepši utis je učinkovala na opazovalca tudi lega klopi, ki so bile postavljene preko srede pred oltarjem, da je ostal prazni prostor ob obeh straneh.

— Oj, kako bodo moje priproste ovčice jutri očarane! je vzklikal blaženozadovoljni kaplan stopajoč po cerkvi iz ene strani v drugo.

Ko je pa vsa družba radostnih lic, živih pogledov in drhtečega srca zapuščala svetišče, je doživela novo iznenajenje. Izza zvonika jo je namreč pozdravila 2 m dolga belordeča, modra trobojnica, ki je plapolala tako milobnonagajivo, da so se veletržcu Martinčiču ginjenosti zalile oči. Pa saj je bil to res svet trenutek, prijetno narodnostno čustvovanje, ki je skoro vseh prijetno dirnilo sredi prsi.

Mladi duhovnik je pač umel, kaj primanjkuje cerkvi v spopolnitev njene opreme ob svečanostnih dnehi. In svečanosten dan je bil zanj tudi denašnji, ko so mu novi naseljenci preskrbeli prenovitev svetišča; svečanosten dan je bil zanj zlasti juteršnja nedelja, za katero je bil opozoril širom krajinice vse prebivalce, da se bode odslej sleherno nedeljo darovala sv. maša ter tako podana vernikom in izletnikom prilika poslušati pridigo, kar doslej ni bilo v navadi, pridigo, glede katere se je bil s svojim tovarišem domenil, da ji bode primestala vselej nekoliko narodnostnega zrnja, ki ga tako zelo potrebuje zlasti naše priprosto ljudstvo, katero nima ne časa, ne vede ukvarjati se dovolj s slovenskim čtivom.

Mladi svečenik je rad zahajal med ljudi in zato mu ni ostalo prikrito, kako da večina kmetskega ljudstva

smatra osvoboditeljne Srbe za mali-kovalce, ki so se raztegnili preko mlade države le zato, da jih potom jezika raznarodijo, da jih potom svoje vere pohujšajo ter napravijo iz njih pagane in krivoverce.

Te napačne nazore — s katerimi so ubogo ljudstvo, oplašili Nemci in Nemšbutarji in žalibog tudi oni njegovi tovariši, ki so Srbom nasprotni — je sklenil on docela iztrebiti ter svojim ljudem dopovedati, da so Srbi ravnotako kristjani, kakoršni smo mi, ki častijo in molijo istega Boga in istega Kristusa, ki Kristusovo mater častijo morda še bolj kakor mi katoličani in da obstaja med njihovim in našim verstvom le ta razlika, da niso v zvezi z Rimom in papežtvom. To nezaupnost pa jim je mogel iztrebiti iz srca le potom nedeljskih pridig. Zato je bil resnično hvaležen nesebičnim Primorcem, ki so z združenimi sredstvi opomogli, da ima cerkvice sv. Kristofa na zunanaj in znotraj tako prazniško lice, da je ni bilo le veselje gledati od daleč, marveč je ljudi naravnost vabila v svoje obližje. Duhoven pa je vedel tudi to, kako čislajo zavedni Primorci slovensko zastavo kot pravo narodno svetinjo in zato je sklenil provzročiti jim nekoliko veselja. S tovarišem sta si v bližnjem mestu nabavila trojnobarvnega blaga a potem zaprosila támdoli v dolinici mesarjevo soprogo, da jima jo kot dobra soseda sešije skupaj. In danes, kakor hitro je zapazil, da so v cerkvi vsi zaposleni in zamaknjeni vsak v svoje opravilo, je neopažno pomignil rodoljubnemu Herpeljčanu ter se z njim izmuznil iz cerkve, da je z njegovo pomočjo hitro in spretno spravil drog z razvitim volnenim praprom vrh stolpca.

— Živio, pater Marko, živio oba čestita gospoda, je tedaj ko iz enega grla zabučalo izpred cerkve, dočim sta jim kaplana veselo pokimavala...

— Živio Jugoslavija! Živio! —

Ko so pa utihnili, so oči vseh razodevale enoinisto, razodevale kaj jim preveva srca, kaj edino je še želja, ki jim drhti sredi grudi, kakšna je težnja, ki jim obvladuje dušo.... Toda molčali so, opemeli so za trenotek, da, le za trenotek, kajti takoj nato se je razlegal preko ravnin in dolin, je poskakoval z griča na grič v zvonkih glasih mogočni spev: Buči, buči, morje Adrijansko!...

Ko so odpeli zadnji stih te pesmi, ki jim je napolnjevala srca z nado, ko da bi mili Jadran postal zopet ves njihov — kakor jim je bil v davni — so se obrnili k odhodu. Mladina je paroma

odkorakala naprej, dočim so starejši sledili nekako v gručah Sicer je včasih tudi mladež zašla skupaj zlasti tedaj, ko je stopala mimo trate, ki je bila vsa posuta s poljskimi cveticami. Ko so nato vsi okinčani vnovič korakali drug za drugim, je semintja zazvenel vesel posmeh pa tudi resna beseda, kakor je pač nanesel pomenek. Stana Podlogarjeva je Adolfa Potočnika pridno izpraševala v slovenskih izrazih, ki si jih je bil že navadil. S poukom je imela Stana veliko potrpežljivost pa tudi mnogo zabave in veselja, kajti Adolf je bil res marljiv učenec; do tega dne se je bil naučil že tristo slovenskih besed, obsegajoče dom, sorodstvo, obleko in človeško telo, tako da mu je gospodična nalagala v prevajanje že daljše stavke in pa kratke odgovore na slovenska vprašanja. «Kako se imenujem jaz?» «Vi se imenujete Stana Podlogar!» «Kedaj pojdemo...» Beseda ji je zastala, kajti tam spredaj jim je pribajal nekdo nasproti. Vendar kmalu so vedeli kdo je to; nedaleč za njimi je namreč zaukal srebrni glasek baronice Irmen-gard, ki mu je s klicem «Papahen»

Jadranka:

SRCNE KAPLJE.

1.

Tea sedi ob svojem okencu in zre v prelestno prirodo. Pa ne vidi ne drevja, ne cvetja, ne oblakov in niti veličastja zahajočega solnca. Vidi pred seboj prostrto le ono, kar čuti in kar ji greni življenje pa napolnjuje dušo z neodoljivo žalostjo in obupom. Motri sedaj polje, sedaj nebeški svod, nedabi kaj razločevala, saj so njene zenice zalite s solzami. Tea raztelesuje svoj nesrečni zakon...

Vse, kar ji stopa pred oči, ji le še bolj tlači duha k zdvajanju, ji le še bolj vleče iz prsi globoke vzdih, jo le še bolj utrjuje v smrtonosnih sklepkih. Tri leta je komaj poročena, a ona - ona stoji sredi pekla, sredi okrogle votline brez razgleda in izhoda v boljše življenje, sredi brloga, kjer kraljuje sam satan... Oh — oh, gorje! In tisti demon je njen lastni soprog... Ne vidi izhoda iz tega pekla a ne vidi niti pramenčka upanja, da bi se ta pekel izpremenil zopet v to, kar je bil pred nedavnim časom, izpremenil v paradiz...

Nebesa, elizij! To je bil njen zaročni stan in začetek njene poroke. Zato je njena tuga tem globlja, ko danzadnem razmišlja o dnevih, ki so bili in minili. Kakor čarobna skupina bisernih barv v kalejdoskopu, se prikazujejo v duhu najzalsi dogodljaji iz njenega nedavnega življenja: prvo srečanje, prvi sestanek, prvi razgovori: sale, smeh, dovtipi,

hitela nasproti. Bil je res baron Adler, ki si je bil izvolil ta izprehod, ko je bil prišedši domu izvedel v graščini, kje zasledi svoje dame. Ob srečanju se je bila vsa družba — poznana in nepoznana — postavila v kolobar in pozdravljala prisleca, ki je vsem prav domače in uljudno segal v desnico. Naposled so nadaljevali svoj pot v najlepšem razpoloženju z veselimi dovtipi, ki so nastali zlasti potem, ko je baron pohvalil napredek Adolfa Potočnika z ozirom na slišani pouk v slovenščini.

— Pa tudi jaz poznam že nekaj izrazov, papahen! —

— Tako? A po čegavi zaslugi?

— Po zaslugi gospoda doktorja! —

— Me prav veseli, saj je pravilno in spodobno za vsakogar, da pozna jezik države, v kateri živi. Jaz samo obžalujem, da sem za pouk prestar! —

Tam doli na razpotju so obstali zopet in se začeli poslavljati, ker so se tamkaj morali razkropljati na vse strani. Pred slovesom so morali vsi — tudi oba duhovnika — obljubiti baronovim da pridejo vsak drugi popoldan v graščino tarokirat ali pa igrat Lavn tennis.

prvi izprehodi, prvi poljub in nato oni opojnomamljajoči dan, ki mu je sledila noč brez sna, ker je bilo srce prenapolnjeno s presrečo in je venomer poljubovala z blazno strastjo in svetim hrepenenjem svoj zaročni prstan. Nato so sinjali nanjo le žarki blaženosti, dokler ni zabrlizgal čistozlat pramen, njen poročni dan, dan, ki se je bil okopal v solncu, ki se je bil poškopil z milino, ki je bil prežet divote in rajske ljubezni. — — — — —

Prvo leto poroke je poteklo, poteklo pač tako, kakor poteka vsaki nevesti, ki se poroči iz prave nesebične ljubezni in ki v poročnem dnevu vidi uresničene svoje mladostne sanje. Njen soprog je bil posebljen angelj, prah med kavalirji in to povsod bodisi na izprehodu ali v gledišču, v jedilnici ali v spalnici...

Naenkrat pa se je slika izpremenila vratolomnim sunkom, ko da bi bil nekdo iz skrivališča dvignil glediščni zastor, ko da bi bil slikar v mrliški zmedenosti potegnil z umazanim čopičem preko umotvora. Na njenem soprogu se je bil izvršil preobrat, ko da mu je nekdo prilepil krinko na obraz. Niso ga več zabavali Teini dovtipi, iz katerih je odsevala vsa njena nrav, izobrazba, olika. In če jih je še poslušal, se jim je odzival z roganjem, z zaničevanjem, s strupeno porogljivostjo. Vsaka njena kretnja mu je postala zoperna, sleherna njena obleka smešna, vse njeno početje bedasto, nespametno. Njegova govorica se je pretvorila v godrnjaje, pikrost.

zasramovanje. Omalovaževal in poniževal jo je ob vsaki priliki celó pred drugimi, celó pred takimi, o katerih je vedel, da ji niso prijateljsko naklonjeni. Zabredel je bil popolnoma v neolikanost; iz elegantnega, taktnege gospoda se je izprevrgel v neotesanega kmeta. Ni je več vodil po šetališčih in zabaviščih, saj Tea, soproga, mu je postala odveč... In po njenih prostornih sobah so rihoma utihnili smeh, glazba in petje; nič več mu ob prihodih ni stekla radostnega lica s poljubom nasproti. njuno stancvanje je postalo mrtvaško tiho, njuno prijetno bivališče se je pretvorilo v grobnico, v kateri skrit, zakrknjen v svojo ogromno tugo ječi in pretaka grenke solze živ mrlič — Doroteja.

Tea sedi ob svojem okencu in zre v prelestno prirodu. Pa ona ne vidi ne drevja, ne cvetja, ne oblakov in ne veličastja zahajajočega solnca. Tea le raztelesuje svoj nesrečni zakon. ona le

raztelesuje dopis, ki ji leži razkrit na kolenih... Z ranjenim srcem in bolelnim čustvovanjem razmišlja o krutosti brezimnega pisma, ki ji leži nasproti s krohotajočo vsebino: Vi gospa, si morda domišljate, da Vam je soprogo zvest? Hi, hi! He, he! Hi, hi! — — — —

Ivka Vasiljeva:

Domotožje.

Vasica bela z ljubkimi domovi,
okolica vsa čudovita, ti,
kjer vzpenjajo bogati se bregovi,
vsi s trtami pogloboslovljeni

Pozdravljen, sivi kraški svet,
in morje bajno slikovito,
kako bi vztrepetala duša,
če vas oko bi zrlo spet!

Ah, saj po narodnostno kruti borbi...
z našinci vnovič vrnem se nazaj,
da nam srce spet mir objame,
ke spet objamemo zgubljeni raj!

MARICA:

VULKANI.

Južna Italija, ki spada — z ozirom na slikovitost svojih pokrajin in prirodnih čarov, ki jo obdajajo z vso razkošnostjo — med najlepše dežele v Evropi, poseduje na svojem ozkem zemlju, ki jo z dvema tretjinama obliva morje, nekaj takega gorovja, v katerem vrejo strupeni plini in iz katerih se neprestano vali dim proti nebu. Te gore, ki se imenujejo vezuvi ali vulkani in so po obliki večje in manjše, so zelo nevarne pa tudi brez vsake škode za ljudstvo in pokrajino, v kateri se nahajajo, zato ne pridejo te poslednje niti v poštev. Vso pozornost in zanimanje pa zaslužita dve izmed njih, to je onidve gori, ki sta povzročili Južni Italiji že toliko gorja bede in nesreče in sicer v svoji predtisočletni preteklosti, kakor tudi pred komaj par tedni. Sta to 1303 m visoka gora Vezuv v Kalabriji in 3274 m visoka gora Etna v na južnoitaliskem otoku Siciliji.

Dasiravno se je Etna s svojimi izbruhi izza 19 stoletja redkeje oglašala, vendar ni bilo njeno bljuvanje v preteklem mesecu ničmanj strašno, ničmanj usodopolno nego je bilo skoro vedno za nesrečne prebivalce bljuvanje neapeljskega Vezuva.

Kakor znano je v prvo bruhal Vezuv l. 79 po Kristuiovem rojstvu in tedaj je dotalno vpepelil nesamo vsa selišča — ki so se blizu in daleč raztezala po njegovih obronkih in rebrih — marveč celo tako trdno utemeljena mesta, kakoršna so bila Pompej, Herkulanom in Stabija. In ko da je tedaj Vezuv zadostil

kakemu srčnemu maščevanju, ni bruhal več celih dvanajst stoletij, tako da so se pozneji nič hudega sluteči ljudje najrajše selili po njegovem razglednem slemenu in ob bajnem vnožju.

Uverjena, da bo cenjene čitatelje zanimalo, izerpim v naslednjem iz odlomka zgodovinarja Sorentino par odstavkov:

Iz globine Vezuvega brezdna je sicer vedno plapolal sneznobel oblček, toda le-tà jim ni prizadeval nikakega strahu in brez skrbi so pastirji pasli svojo čredo prav ob vrhu, ob s sočnimi zelišči zaraslem robu širokožrelega prepada, iz katerega so se vabljivo dvigala proti odprtini različna debela kakor hrasti, bresti in jelše.

Nemalo strahu pa je prineslo ljudem l. 1306 po Kr., ko se je Vezuvov dim izpremenil v gostejšega in temnejšega in so ognjene iskre požgale nesamo vse, kar je rastle v notrini, ampak tudi vse okoli vrhunca. Večje škode pa ta izbruh ni donesel. In ravno tako malo tudi oni, ki je presenetil prebivalstvo l. 1500. Pravo grozo (in sedanjemu izbruhu Etna podobno nesrečo), pa je doneslo l. 1631. Ta izbruh se je začel pojavljati z znaki vsakdanjih potresov, katerim je sledilo večdnevno podzemeljsko grmenje, nato je začel izhajati sajast dim, ki je povzročal, da so v malo dneh bili osuhli vsi pašniki, polja in vinogradi. Vse, kar je rastle, klilo in poganjalo, vse je tožno venelo in vsahalo. Ljudstva se je pollašal strah; od ust do ust je prehajala le govornica o škodljivosti, nevarnosti

in pogubi, ki je baje v njim predpretekli dobi zadela njihove prapradede. Kopa je neke zimske noči začela živina čudno tožiti, se izredno premikavati pa posluškomu ozirati semintja, jih je obšla groza, ki jim je puščala v glavah in srcih le dvome, da utegne ta nepoznani in čudni pojav prirode preiti brez nevarnosti. In že ob ranem jutru predno je jutranja zora oznanjala dan, so izprevideli, da njihov strah ni bil zaman. Močni zemeljski sunki so pretresali zemljo tako, da so igraje izruvali drevesa, z vso koreniko iz zemlje, da so rusili hišne zidove in da niso ljudje mogli več mirno stati na nogah. Vseh je prešinjala ena sama misel: Bežimo pred poginom, pobegnimo pred gotovo smrtjo! In napoloblečeni so vsi preplašeni drveli iz svojih bivališč, tja na belo cesto, ki je vodila proti — eno, dve in tri ure oddaljenemu mestu — Napoli.

Ko so posijali solnca prvi žarki, so bile že vse hiše izpražnjene, selišča so vsa izumrla le na glavni cesti, le na tej so bile goste množice ljudstva in živine. Seboj je le malokdo vzel kaj več, negomu je bilo neobhodno potrebno. In tako so hojevale po cesti gruče, ki so predstavljale raznovrstne prizore: krepkega vnuka, prenašajočega oslabelega deda, mlado mater z dvema otrokoma v naročji, moža, nosečega svojo bolno ženo, celo gručo otrok dveh, treh družin, jokajoče čepečih na vozu, ki ga je vlekel na pol splašen konj, mukajoče govedo, na katerem je ves prestrašen jahal kak star človek itd. Vsi pa so se zdaj pa zdaj ozirali proti nenavadni prikazni — ki jih je podila iz rojstvenega domovja — proti Vezuvu, izza katerega se je valil desetkrat višji dim, kot navadno, dim, ki se je povečal tudi po širini in povzročal zdviganjem in kotalenjem iz njega najrazličnejše podobe v vzdušju, v katerih je bahjeverno ljudstvo videlo razne zmaje in čudne prikazni kot oznanilke sodnjega dne. In tisti sajasti dim, se je izpremenjeval v prostrane plahte, ki so se visoko pod nebom združevale ter plule polagoma v ozračju, ter ga vsega pregrinjale. In ti gostonagubani zastori so se spenjali proti njim, begajočim in se že razgrinjali nad njihovimi glavami. Ljudstvo pa je jokalo, stokalo, molilo, ječalo vedno hitreje bežeč proti glavnemu mestu in to zlasti potem, ko prisledni na krizpotih skupaj z ljudmi iz drugih krajev, so le-ti opisovali nesrečo, ki je zadela že njihove kraje, kako so celi lučaji ognjenih kamnov posuli, cele vreče gorečega peska, zažgale njihove domove.

Zbegani in obupani so begunci drveli dalje, da uidejo dušečemu zraku, ki jih je že dohiteval s smradom osmojenega žvepla; bili so to raznovrstnim slojem

spadajoči ljudje, vaščani in meščani, kmetje in gospoda, siromaki in bogatniki, ki so si v eni sami točki bili edini, v stremljenju rešiti lastno življenje in po možnosti življenje svojcev. Toda marsikdo se je zgrudil od truda, strahu, napora, oslabelosti, marsikoga je že telebnil ob tla lučaj železnate kopusče — neki pa so vendar srečno dospeli pred neapeljsko obzidje, ki so ga potresni sunki že tudi omajali. In ko, da jih podi nevidna velesila, so vsi hiteli proti cerkvam, ki so na široko odprte bile že natlačene ljudi iz drugih krajev pa tudi domačih, kajti tudi nad prostranim in od Vezuva tako oddaljenim Neapoljem, je tudi že plavala nesreča, ona nesreča, ki je v par urah že vničila toliko vasi in razrušila mesteca Torre di Greco, Torre dell'Annunziata, Castellamare, Resina. Tudi v Neapolju je vse pobegalo iz stanovališča na ulico in iz ulic na cesto, ki vodi proti osrčju Italije, proti Rimu. Tudi v Neapolju se je zemlja že tako tresla da se je zdelo ljudem, da stoje na ladji, gugajoči se vsled razburkanega valovja. Vendar ni še prišlo tam kakor v okolici, kjer je silno bobnanje grmelo pod zemljo ter bučalo zdaj od te strani, zdaj od one pa jo stresalo da je popokala na mnogih krajih in povzročala vrzeli in prepade, ki so požirali in zagrebali vsakogar, ki je bil v obližju. Ponekod je potres s toliko močjo deloval, da je zemljo v obsežnem polkrogu razdvojil in jo zmajal tako, da so se celi otoki tvorili na morju, ki je ob pobrežnih krajih zalezilo v te nove zaseke. In, ko da ta nesreča ni še dovoljna, ki je grozila že celo dopoldne je začela sedaj hujska, obupnejša. Nastal je metež. Gosti dim, se je spremenil v bruhanje žarečega kamenja, ki je v silovitih divjih lučajih padal na zemljo, tej nenavadni prikazni je sledil dež, ki je obstajal iz gorečega peska, takozvane lave ter potemneval vse vzdušje, skozi katero niti solnce ni moglo več prodirati s svojim blažilnim sojem. Dan se je že nagibal svojemu koncu, a hudourje ni odnehalo, Vezuv se še ni naveličal bruhati, njegovi strupeni plini se še niso razpršili, izpuhteli.

Usodepolnemu dnevu je sledila: še usodepolnejša noč. Bruhanje lave je spremljal blisk, grom in potres, ki je naslednje jutro nadaljeval svoje orgije in rušil mesta Ottajano, San Elmo, Sariano, Somma, Massa, Trochia, Pollena in San Sebastiano. In ko da še vsega ni dovolj je obe nasproti si stoječi obrežji poplavilo razburjeno valovje, nad katerim se je vse kadilo od vulkanovega ognja, ki je prodiral v njegovo najgloblje plasti. Miljarde poginolihih rib — ki so jih zadušili plini in segreta voda — so ležale semintja na brežini. Poplavljeni

je bila že vsa nolanska ravnina in ista usoda je pretila tudi nad njo prostirajočemu se mestu Nola. Poplava pa je zibala na svojem površju ter jih silila proti morju, ogromna drevesa, izruta z vsemi koreniki kakor tudi pohištvo in razne druge lesene priprave, dočim je drugod razburjeno valovje butnilo na skalovito obrežje ogrode razbitih ladij.

Tega dne je lavin sneg naletaval tudi nad Neapljem in sicer je s svojo divjo vibro trajal vse jutro; nato je nastal veter, ki je naletovanje razredčil in izpremenil v navaden dež oziroma v povodenj da so bile kmalu vse neapeljske ulice prave reke, ki so poplavljal vso okolico ter tako izpodkipale noge marsikaterim beguncem, ki so še vedno z upanjem na rešitev pomikali proti mestu. Okoli sredine dneva pa je silen grom pretresel vnovič vse ozračje in tedaj je iz Vezuva bruhal v toliki višini lučaj lave in gorečega kamenja, da se je potem pod nebom pripognil in v zaokroženem padu butnil prav nad en del neapeljskega mesta ter povzročil 500 človeških žrtev in neštivilo živine. Ista usoda se je pripetila tudi mestecu Tostici, goreča lava ga je docela vpepelila. Ko je ta nesrečonosni prizor končal, je nastala gosta tema, ko da ni še le poldan, ampak polnoč; ta tema je trajala celo uro, nato se je polagoma začela redčiti, dokler ni nastopila vnovič dnevna svetloba.

Vihar je bil potihnil in bruhanje lave je ponehalo, da so ljudje že mislili, da jim je smrt prizanešana. Toda le malo časa so gojili to upanje. Vedno hitreje se je Vezuvov dim valil iz njegovega žrela ter kot črno pregrinjalo nastopil svojo plovbo napram Neaplju. Tedaj je knez nadškofu, ki je z begunci vred stal na širni trati zunaj mesta, prišla na misel procesija, katero naj bi tvorilo vse mestno in iz okoliških krajev pribeglo prebivalstvo. On sam je pohitel v stolno cerkev ter s krvno relikvijo sv. Januarja (San Gennaro) blagoslovil najprvo vso ljudsko gnječo, ki se je zbrala okoli njega nato pa se s povzdignjenimi očmi obrnil proti smrtonosnemu in lavo trosečemu oblaku — ki se je kakor krvoločna zmer že približala mestu — ter izvršil trikratni blagoslov z gori-omenjeno relikvijo tudi napram njemu, ko da bi ga hotel s prošnjo pregovoriti, naj mestu prizanese. In res se je zgodilo čudo, da se je oblak — iz čigar naročja se je vsuvala že raznovrstna goreča snov nad periferijo mesta — ko na povelje zasukal vnovič proti morju — plul potem počasi nad Jadranskim in Jonskim morjem ter dal duška svojemu izbruhu še le nad Konstantinopljem, kjer pa ni povzročil drugega nego strah in trepet, ker so padali nadnj zadnji

ostanki goreče lave, ki jo je ob prehodu pozrla morje. Poškodovani oziroma porušeni pa ste bili ob tej priliki tudi nabrežni mesteci južne Italije in sicer Granatello in Mascolo.

V posvečenju spomina na grozopolni dan, ko je po ljudskem mnenju te relikvije sv. Gennara odvrnila smrtonosno lavo iznad neapeljskega mesta, pa se še dandanes praznuje v Neaplju 16. december kot zahvalnica omenjenemu svetniku.

Vulkanov izbruh je trajal cel teden to je do 23. decembra, vendar so se majhni sunki, grmenje in neznatno bruhanje ponavljalo dan zadnem do Novogaleta.

Gorje in nesreča, katero je Vulkan prizadel Južni Italiji takrat, sta bila ogromna. Rastlinstvo vse Južne Italije je bilo tedaj vničeno, osušeno, osmojeno in izkopano. Nad 10.000 živali je ležalo semtertja po cestah in travinkih in nad 4000 ljudi je našlo smrt vsled potresa in lave, ki je bilo ponekod do 10 m visoko nasute. Vničenih, vpepeljenih in razrušenih pa je bilo ničmanj nego 40 mestec in vasi! — —

V naslednjem podajam v celoti pismo — ki sega v strašne dobo vulkanovega izbruha — pismo Plinius-a, kateri si je resil življenje, dasiravno je bil navzoč katastrofi:

«Praviš, da ti je list, ki sem ti ga pisal o smrti svojega ujca, zbudil željo zvedeti, kakov strah, pa tudi kakšne nezgode sem prestal jaz, ki sem bil ostal v Mesini, v kraju nesreče.

Ko je bil ujec odšel, sem se pečal ves čas s knjigami, saj zato sem bil ostal doma; potem sem se kopal, jedel in spal, ali nemirno in malo. — Bil je več dni poprej potres, ali nismo se posebno plašili, ker je pri nas v Kampaniji navaden. Ono noč pa je postal tako silen, da se ni samo vse treslo, ampak mislil sem, da se vse ruši in podira. V mojo spalnico prileti mati; jaz sem ravno vstajal, da prebudim njo, če spi. Sédemo pred duri; majhen prostor je delil poslopje od morja. Ne vem, ali bi se imenoval neplašnega ali pa razumnega, ker sem bil v dva in dvajsetem letu. Imel sem knjigo Tita Vivija, in kakor brez brige čital, da, celo izpisaval, kakor sem bil začel. Kar opazi prijatelj ujev, ki je bil nedavno, iz Hispanije k njemu prišel, mene in mater, da mirno sediva, in da jaz celo čitam, pa začne obirati njeno potrpežljivost in mojo malomarnost. Ali jaz ostanem ravno tako zamišljen v knjigo. Že je bila ena ura po vzhodu solnca, ali dan je bil le negotov in kakor zaspan; že so se podrla bližnja pohištva, in čeravno smo bili na planem, bil je kraj le ozek in strah pogina velik in gotov. Tedaj še le sklenemo

zapustiti mesto. Za nami gre zmešano ljudstvo, davši tujemu sklepu prednost pred svojim, kar ima v strahu podobo previdnosti; tako nas silno množstvo na poti gnjete in dalje riva. Prišedši na obrežje postojimo! tu smo pretrpeli mnogo čudnih, mnogo strašnih prizorov. Vozovi namreč, ki smo jih bili dali izpeljati, so kar poskakovali čeravno je bilo na planem, zdaj na desno, zdaj na levo, in še obloženi s kamenjem niso ostajali v istem koluvozu. Vrh tega se nam je zdelo, da morje samo sebe požira, in da ga tako rekoč odbija tresoča se zemlja. Res se je bil povečal breg, in bilo je mnogo morskih živali na suhem pesku. Na drugi strani je zijal črn in strašen oblak, ki so ga zvite in spletene žile ognjenega puha trgale na dolge plamteče podobe; blisku podobne. Tedaj jame prijatelj iz Hispanje huje vpiti: «Če živi tvoj brat, če živi tvoj ujec, hoče da se tudi vidva rešita; ako pa je poginil, hotel je, da ga preživita. Kaj se torej obojavljata in ne bezita?» — Nato on brez daljnega postanka steče in kar najhitreje beži iz nevarnosti; in malo pozneje se začne oni oblak nizati na zemljo in pokrivati morje. Objel in pokrnil je Kapreje in zagrnil Mesino, kolikor jo sega v morje. Zdaj jame mati prositi, opominjati, ukazovati, naj bežim, kakor koli; da mlad morem uteči, ona pa, ki jo težje leta in trud, umrla bo srečno, če le ne bo kriva moje smrti. Jaz pa odgovorim, da za-me ne bo rešitve razun z njo skupaj; potem jo primem za roko, ter je prisilim, podvzitati se; nerada posluhne ter toži, da mene zadržuje. Že je jel padati pepel, vendar še redek; jaz se ogledam: gost dim nam je bil za hrbtom, in razlit po tleh kakor reka se je valil za nami. «Umekni-va se», rečem materi, «da naju na cesti truma spremljevalcev ne prevrne in pomandra».

Komaj sva sedla, nas objame noč, ne kakor je noč brez meseca ali pa oblačna, ampak kakor je v zaprtem kraju, če pogasiš luč. In da si slušal: ih-tele so zenske, cvilili otroci, vpili možaki; na ves glas so klicali ti starše, ti otroke, ti soproge, ali pa jih spoznavali po glasu; eni so obžalovali svojo, eni nesrečo svojih; in eni so od straha pred smrtjo molili za smrt. Mnogo jih je vilo roke proti nebu, več pa jih je dokazovalo, da ni nikjer več bogov in da je to večna in svetu zadnja noč. Pa tudi takih ni manjkalo, ki so z lažnjivimi in izmišljenimi strašili poveličevali prave nevarnosti, lagali so, ali verovalo se je. — Nekoliko se je zasvetilo; ali nam se je zdelo, da to ni dan, ampak da je napoved blizajočega se ognja. In svitloba je potrajala precej časa; zopet pa je

nastala noč, in zopet je padal pepel obilen in težek. Pogostoma smo ostajali in ga otresali; sicer bi nas bil zasul, ali pa celó s svojo težo potlačil. Mogel bi se pohvaliti s tem, da v tolikih nevarnostih nisem niti vzdihnil niti pregovoril malosrčne besede; ali mislil sem si, da bom poginil z vsem in vse z menoj vred, in to mi je bila sicer ne lepa, ali velika tolažba. Slednjič se je gosti vzduh vendar izredčil, ter se spomenil nekako v dim, ali pa v meglo. Kmaló se je tudi zares prikazal dan, in prisvetilo je solnce, ali blede, kakoršno je navadno, kedar mrkne. Oči so še trepetale, in pred njimi je bilo vse spremenjeno, vse pokrito s pepelom, kakor s snegom. Vrnivši se v Mesino in okrepčavši se kakorkoli, prebili smo v negotovosti noč, omahovaje med nado in strahom; ali strah je bil močnejši, ker zemlja se je še vedno tresla, in nekteri so kot znoreli z grozovitimi proroko-

vanji rogali se svoji in tuji nesreči. Ali jaz tudi tedaj, čeravno sem skušil nevarnost in je spet pričakoval, nisem hotel oditi, dokler ne dobim glasa o ujcu.

Zdravstuj!

Tako orjaško moč gojijo v sebi vulkani, kakor sta kalabrežki Vezuv in siciljanska Etna, ki je v prešliih tednih bruhala z vso krutostjo vendar ne z ono vztrajajočo silo kakor Vezuv l 1631. Sploh je tudi Vezuv že večkrat iznenadil svoje rojake z razbrzdano ogorčenostjo, vendar ni ponovil dejanj, ki jih je vprizarjal l 79. in 1631 l po kr.

Veliko bolj vznemirljivo drobje je imela Etna. Ona je — kar zgodovina pamti — bruhala pred tedni že v štiriindvajsetkrat. Samo v 19 stoletju je imela 19 izbruhov, vendar sta bila izmed teh usodna in grozopolna le dva in sicer 1879. in oni 1892. leta, ki sta uničila baje vse okoli sebe.

M. Skrinjarjeva:

ČASTNA ZMAGA.

(Igrica v 1 dejanju.)

OSEBE: Gospodična Marija, Josip, gospodarjev brat, Lizika, dekla. Gospodar in gospodinja.

Priprosto opremljena soba. Na mizi perilo in likalnik. Lizika lika perilo in poje:

LIZIKA (poje): Venček na glavi se,
bliska ti iz kitice —
rožic zelenih,
slovensko deklé.

JOSIP: (se prikaže na vratih, ter poslušaja in opazuje Liziko, Bliza se polagoma)

LIZIKA: (sliši korake — se ozre, ter vidt Josipa)

Dober večer, gospod!

JOSIP: Dober večer!

LIZIKA: Hočete li večerjo?

JOSIP: Da, prosim!

(Lizika odnese perilo, ter mu pripravi mizo na katero položi večerjo)

(Josip jo ves čas opazuje, ko povečerja jo vpraša):

Od kod ste doma?

LIZIKA: Iz Tolminskega!

JOSIP: Torej ste Slovenka?

LIZIKA: (ponosno) Da, gospod!

JOSIP: Kako s ponosom poudarjate. Vi ste rada Slovenka?

LIZIKA: (začudena) Zakaj pa bi ne bila rada?

JOSIP: Čudno! Vi ste prva služkinja, katero poznam, da s ponosom poudarja, da je Slovenka. Navadno se vsaka sramuje svojega jezika.

LIZIKA: Žalibog, da je res tako! Ali jaz se ne sramujem; pač pa sem ponosna na svojo narodnost.

JOSIP: Ponosna?! Sploh ne razumem, na kaj ste ponosna —?! Nimate književnosti nimate šol, nimate slovstva; sploh nimate ničesar, na kar bi se mogli ponašati.

LIZIKA: (užaljena) Mi da nimamo ničesar?! O, imamo, imamo! Naše lep slovje je jako razvito. Imamo pisatelje, pesnike in znanstvenike.

JOSIP: Lizika, imenujte mi nekatere teh Vaših imenitnih mož?!

LIZIKA: Trubar, Miklošič, Kopitar, so bili učenjaki. Pisatelj pa imamo nešteto: Jurčič, Levstik, Stritar, Krstnik, Cankar. Ali kaj vam bodem nastevala. Tudi zenske pisateljice imamo: Pesjakova, Pajkova, pa mlajših pisateljic imamo nešteto. Izmed pesnikov: Vodnika, Slomška, Prešerna, Gregorčiča, Aškrea, Zupančiča, kakor imamo strokovnjake: Vego, Močnika, Reselja (ponosno navdušeno): Vidite da imamo vse, kar imajo drugi narodi. Pa bi ne bila ponosna, da sem Slovenska?!

JOSIP: In vi služkinja vse to znate? Vi ste mi res uganka! Lizika, Vi ste izvanredno dekle! (bliža se jej) Povejte mi še to: Imate li ženina?

(Lizika sramežljivo molči)

JOSIP: Povejte mi, povejte prosim Vas!

LIZIKA: (boječe) Zakaj hočete to vedeti?

JOSIP: Ker me zanima! Sploh me zanima vse, kar se Vas tiče.

(Lizika molči)

JOSIP: Vaš molk mi priča, da ste že zaročena? — Kaj ne, da je tako? Povejte mi vsaj to: Je-li Vaš ženin v Trstu?

LIZIKA: Ne, ni tukaj!

JOSIP: Kake narodnosti je?

LIZIKA: (ponosno) Slovenec je!

JOSIP: Saj sem vedel, ker drugače ni mogoče?! Srečen mož! Vi ga zelo ljubite — kaj ne, Lizika?

(Lizika molči,

(Josip jej položi roko na ramo)

LIZIKA: (prestrašeno odskoči) Gospod!

JOSIP: Ne bojte se me; saj Vam ne naredim nič žalega!

LIZIKA: Ako mi nočete nič žalega pustite me toraj da delam svoje delo dalje.

JOSIP: Ker vas cenim Lizika! cenim in ljubim!

LIZIKA: Vi mene ljubite? kako in čemu? Saj sem Vam povedala da imam ženina.

JOSIP: Hm! Vas je škoda, da bi poročila delavca!

LIZIKA: Moj Bog! kako ste nesramni! Jaz Vas zaničujem!

JOSIP: Zaničuješ me! Še nikdar se ni nobena služkinja vedla tako proti meni. Vsaka je bila vesela, da sem jej dal prijazno besedo.

LIZIKA: Saj sem tudi jaz vesela, ako mi daste prijazno besedo Ali dotikati se me in mojega ženina žaliti si ne dovoljujem.

JOSIP: Žaliti! Še vesela bi morala biti, da gospod moje vrste te pogleda. — Brat gospodarjev da prijazno občeje s služkinjo (porogljivo). Ona pa se čuti užaljena?! (smeje se) Ta je lepa, ta!

LIZIKA: (užaljena ponosno) Gospod ne ne žalite me! Ne rogajte se moji priprostosti in moji revščini! Jaz sem ponosna tudi na to!

JOSIP: Glejte jo, glejte! Vi ste ponosna na vse! Ponosna ste da služite, ponosna ste, da ste Slovenka.

(Lizika molči in si otare solzo, katera jej je zdrknila po licu)

JOSIP: Že zopet užaljena! Za vsako besedo užaljena, saj sem Vaš gospodar?!

LIZIKA: Vaš brat je moj gospodar, oziroma njegova soproga — sta mi gospodarja — izven nju nimam drugega gospodarja. Ona dva sta me najela da jim pošteno služim. Ako pa ne bodeta z menoj zadovoljna, prisiljena sem poiskati si drugo službo.

JOSIP: Lizika, ni treba, da si iščete drugo službo. Pri nas se Vam bode dobro godilo, ako bode te pametna. — Jaz Vam iz svojega kaj priložim.

LIZIKA: (odločno) Od Vas ne sprejemam ničesar. Jaz sem se pogodila z gospo in ne z Vami! Ona sama me mora plačati in ne Vi!

JOSIP: Lizika, Vi ste ohola — take služkinje še nisem videl!

LIZIKA: Jaz, da sem ohola? Ne, nisem ohola; pač pa sem ponosna ter ne sprejemam darov dokler imam zdrave roke, da si lahko zaslužim kruha po-

šteno. (si zakrije obraz) Nočem da se me žali v mojih najsvetejših čustvih (zaplaka)

JOSIP: Lizika, nisem Vas mislil žaliti! Vi ste res čudno dekle! Jaz Vam želim le dobro! Dopadete mi še bolj ker ste taka! Povejte mi, koliko časa ste zaročena?

LIZIKA: Dve leti!

JOSIP: In kaj je Vaš ženin? Ima mogoče posestvo doma, ali kako roko delstvo?

LIZIKA: Ni eno, ni drugo, reven je kakor jaz. — Ali ima nekaj, kar je več vredno kakor bogastvo: ima blago, plemenito srce, ter je varčen in priden.

JOSIP: Ha, ha! Kako ga znate zagovarjati!? Da ima blago, plemenito srce pravite. — Kaj pa je pravzaprav blago in plemenito? Pojasnite mi to!

LIZIKA: Jaz Vam tega razlagala ne bodem, ako tega sami ne veste (obrne se jezno)

JOSIP: Že zopet ste huda name? (Človek res ne ve, kako naj govori z Vami?! Pravite tudi, da je priden in varčen; saj mora vendar biti, ako ničesar nima, ter se mora preživljati z delom svojih rok.

LIZIKA: (otožno) Gospod, prosim Vas, ne norčujte se dalje, ker vsaka Vaša beseda je poniževanje.

JOSIP: (se jej bliža) Lizika! Povejte mi, ste res huda name?

(Lizika molči)

(Josip sname prstan iz roke, ter ga hoče natakniti Liziki na prst)

(Lizika mu iztrga roko in prstan štrklja po tleh)

(Josip se sklone, go pobere, ter se jej zopet bliža)

LIZIKA: (razburjena) Gospod, pustite me!

JOSIP: Ne, dete, jaz te ne pustim. Ti si bitje, katerega sem iskal že toliko časa (jo privine k sebi)

(Lizika razburjena in užaljena se mu izvije s tako silo, da se Josip opoteče in udari ob omaro)

JOSIP: Ali, Lizika, jaz te ljubim in ne morem živeti brez tebe in ako me ne uslišiš te spravim iz službe oziroma iz hiše.

LIZIKA: Iz hiše me pa res ni treba spravljati, ker grem rada sama! Hitro nocoj povem gospej, da meni ni tukaj obstanka. — Čakala ne bodem niti osm dni; pač pa koj jutri grem, ker res mi ni za živeti pod to streho.

JOSIP: Kaj je to tako strašnega, ako te ljubi brat gospodarja?

LIZIKA: Da, gospod strašno je to! Vi niti ne veste kaj je ljubezen. Vi žalite moj ponos, mojo čast! Oropati ste me hoteli poštenja! Ponižati me hočete do živali. (Ogorčena, samozavestno). Nisem li zadosti nesrečna, ker se moram

po tujih hišah truditi, da se preživim. Koliko poniževanja moram užiti samo zato, da sem služkinja? Ali vse poniževanje, kar sem ga dozdam pretrpela ni nič proti poniževanju, katerega sem morala danes pretrpeti radi Vas. Ponižali ste me, kakor se le mora ponižati ženo oziroma mlado dekle. Imeli ste me za nizko žensko bitje, katero ne živi za drugo nego za pohotnost. Moj Bog, moj Bog!

JOSIP: Lizika, Lizika! Odpustite mi! Žal mi je verujate, da mi je žal, da sem Vas razžalil. — Ali mi morete odpustiti! Vaša krepost je zmagala! Ne bojte se me!

LIZIKA: (ga pogleda nezaupno skozi solze) Ne zaupam Vam več, ter se Vas bojim. — Najbolje, da grem iz hiše!

JOSIP: (obupno) Ne Lizika, tega ne smete storiti. Raje grem jaz od hiše, ako nočete mi odpustiti. Priznam, da sem Vam delal krivico, ker res niste zaslužila, da Vas žalim. — Ali bodite prepričana, da Vas od danes spoštujem, kakor nisem še spoštoval zene, ker nisem vedel kaj je krepost!

LIZIKA: Drage volje!

JOSIP: Ne bodete več huda name?

LIZIKA: Ako bode te držali možko besedo, ne bodem huda na Vas, ali prvič ko me razžalite, pobegnem!

JOSIP: Vidite Lizika, ako bi bile vse služkinje enake Vam, spoštovane bi bile, ali verujate mi, da dosedaj nisem še naletel, da bi bile one take, kakor ste Vi, ali le približno take.

LIZIKA: Znano mi je, da so nekatere lahkomišljene, vendar so tudi krepostne in dobre med njimi.

JOSIP: Verujate mi Lizika, da ako so, so jako redke. Rečem Vam, da ste lahko ponosna. Vaš značaj je res kristalen. Lizika, le taka ostanite, ter bodite prepričana da bode te srečna. — Zdaj pa moram oditi, ker vsak trenutek pride lahko moj brat z njegovo ženo. — Zbogom Lizika!

LIZIKA: Zbogom, gospod! (ostane sama) (Josip odide)

II. PRIZOR

(Komaj Josip odide odpro se duri nasprotni strani, ter se prikaže gospodinjina sestra.

GOSPODIČNA: Dobro, Lizika! Ti si res pošteno in vrlo dekle!

LIZIKA: (oplašena) Kaj Vi gospodična ste bili doma? Saj mi je rekla gospa, da greste vsi v gledišče?!

GOSPODIČNA: Bila sem namenjena, ali bolela me je glava, ter sem ostala doma. In prav je, da sem ostala! Bila sem priča, kako vrlo dekle ste Vi Lizika. To bode vesela moja setra, ko ji povem!

LIZIKA: Gospa, prosim Vas ne pravite

tega nikomur, najmanj pa gospo-
darjem!

GOSPODIČNA: Rada bi ti ustregla, ali
res ne morem! Jaz hočem da te čisla-
jo, kakor zaslužiš! Ako bi bile vse
služkinje take kakor si ti — kako lepo
bi bilo!

LIZIKA: Verujte mi gospa, da mi je
tako hudo, ker moram služiti; vsak
misli, da s služkinjo sme pometati ka-
kor se mu poljubi. Nihče je ne ceni!
Velja le toliko, kolikor dela! Nihče se
ne briga za njo — ter vsakdo misli da
jo sme poniževati in zaničevati. Žali
se jo celo v njenih najsvetejših čust-
vih. — Očita se jej celo ker mora slu-
žiti. Smo li kaj drugega ko moder-
ne suznje?

(Sliši se zvoniti. Lizika teče odpirati
vstopita gospodar in gospodinja)

TRPIN-TEREZA: Kaj še po konci, Ma-
rija? Saj si vendar rekla, da greš po-
čivat ker te boli glava.

MARIJA: Bolela me je res, ali Lizika
me je ozdravela!

TRPIN-TEREZA: (začudena) Kako to,
Lizika?

GOSPODIČNA: Poslušajte! Vidva imata
služkinjo, katera je pravi biser med
služabniki.

TRPIN-TEREZA: (začudeno) Kaj je neki
Lizika naredila, da si tako navdušena
zanjo?!

GOSPODIČNA: Prosila me je naj nika-
kor ne povem Vama — ali res ne mo-
rem molčati. — Ko sta odšla vidva,
mislila je da je sama. Bila je gotova,
da sem odšla z Vama. Likala je in
zraven prepevala, kar nenudoma
pride Josip.

TRPIN-TEREZA: Josip?

GOSPODIČNA: Da, on je prišel. Lizika
mu je postregla z večerjo. Ko je pove-
čerjal začel se je smukati okoli nje.
Lizika ga je zavrnila tako odločno,

da mu je posla sapa ter jo nazadnje
prosil oprostjenja.

TRPIN-TEREZA: (začudena) Josip, da
je prosil odpuščanja?

GOSPODIČNA: Tudi jaz bi ne verjela,
da nisem slišala na lastna ušesa —
Rečemo Vama, Lizika se je branila
tako dostojanstveno, da sem se kar
čudila. — Josip je bil popolnoma po-
ražen. Slišala sem razločno, kako jo
je prosil oprostjenja. —

TRPIN-TEREZA: (oba) Res neverjetno!
Josip da se je ponižal tako, to je res
prava uganka!

GOSPODIČNA: Josip, Josip! Spravila
ga je v tako zadrego, da jo je kar po-
pihal!

TRPIN-TEREZA: Čudno, res čudno!

GOSPODIČNA: Rekel je celo, da jo spo-
stuje kakor ni dosedaj spoštoval nobe-
ne žene.

TRPIN-TEREZA: O! (začudeno)

TRPIN: Le pridi sem Lizika! Moja so-
rodnica mi pripoveduje o tebi in Jo-
sipu zares neverjetne reči Povej nama
je-li vse to res?

LIZIKA: (sramežljivo) Verujte mi, da
mi je težko, ker je bila gospodična
priča!

TRPIN: Prav je, da je bila; drugače bi
ne vedeli ničesar!

LIZIKA: Gospodu Josipu je bilo jako žal
ter sem mu rada odpustila.

TRPIN: Vedel sem sicer, da je Lizika
nekaj izrednega med služkinjami; ali,
da bode žela spoštovanje pri mojemu
bratu Josipu, tega bi si ne bil nikdar
mislil.

GOSPODIČNA: Svetujem Vama da Lizi-
ke ne pustita od hiše, ker rečem Vama,
da take služkinje ne vdobita nikdar
več, to je res biser med služkinjami.

Videti bi jo morala kako je nastopila
napram Josipu. — Jaz sem kar
strmela.

LIZIKA: Prosim sem hotela, da me od-
pustite iz službe ali ker vidim, da mi
vsi dobro želite, ostanem raje pri Vas.

TEREZA: Seveda, te niti ne pustim od
sebe, kadar se poročiš pojdeš, drugače
ne.

TRPIN: Tudi ako bi hotela bi je ne pu-
stil jaz. Lizika ostane pri nas, ker
služkinje take vrste se redko nalete.

GOSPODIČNA: Vesela sem, da je vse
tako dobro izteklo. Lizika je lahko po-
nosna! Njena krepost in poštenje sta
zmagala na vsej črti.

TRPIN-TEREZA-MARIJA: To je res
častna zmaga!

Fran Žgur:

Edina last.

Nesreča nam v zibel je pela,
plod temnih britkostnih smo ur;
noč težka visi nam prek čela,
duh zla nam pokrtil ves azur.

Upornih prsi last edina,
je pesem: «Bog in domovina!»

Naš Bog je v ognju duše preizkušen,
in meč drži zagrnjen v črni tul —
da v srdcu gol zablisne mu, nabrušen
in z gromom pada, ko je boj zahrul...
On, zmagovalc gre kot sum peroti
čez brezdna... zarji nosi nas naproti!
Naš Bog je kakor pesem neizpeta,
na božjih nedrih misel je spočeta...

Slovenska naša, sladka govorica!
Bogastva narodni izvor
četudi v žalosti sehnó nam lica,
ti ves ubožni naš zlatiš nam dvor —
Ob tvojem zvoku dvom in strah izgine
britkostni deci tožne domovine!

DROBTINE

Brigida v Šmihelu:

O ročnih delih.

Otroški podbradek. Navdari 18 veriž-
nih zanj in združi jih v eno vrsto tu-
neških zanj. V naslednjih treh vrstah,
najmi na obeh straneh po eno zanjko.
Peto vrsto pa kačkaj gladko brez na-
raščanja ob straneh. V šesti vrsti zopet
najmi ob strani po eno zanjko, a
naslednje štiri vrste tako kakor peto.
Nove štiri vrste moraš zopet povečeti ob
straneh za eno zanjko; naslednje tri
vrste kačkaj zopet gladko, to je brez
najemljenja. Sedaj sledi petero vrst, pri

katerih najmeš ob straneh, in štiri vrste
pleteš gladko. Ko si izvršila ta vzorec,
razdeli vse zanjke v dva enaka dela,
toda tako, da pustiš 10 nekačkanih
zanjk na sredi. S stranskimi zanjkami
pa ravnaš tako, da kačkaš prvo vrsto
gladko, drugo vrsto tako, da v začetku
to zanjko najmeš, na koncu pa tri sna-
meš. V tretji vrsti gladko, le na konci
snameš 2 zanjki. V četrti najmeš v za-
četku dve in snameš na koncu 1 zanjko.
Naslednjih 6 vrst kačkaš gladko in pri
naslednjih štirih v začetku 1 snameš in
na koncu 1 najmeš. V naslednji vrsti v
začetku gladko, na koncu 1 najmeš,

prihodnjo vrsto pa gladko. V zadnji
vrsti snameš 2 in najmeš 2.

Nogavice. Pri izdelovanju nogavic si
umna gospodinja lahko prihrani precej
časa in stroškov, ako plete nogavico-
takole: Ko nehaš nogavico snemati, to-
rej še pred peto, razdeli pentlje na dva
enaka dela ter pleti od tu oni del noga-
vice, kjer pride peta, na dveh iglah za-
se; plesti treba vedno semintja. Potem
naredi peto in podplat do konca prav
tako pleti tudi ostali prednji del noga-
vice zase na dveh iglah semintja,
dokler ne prideš do tja, kjer treba za-
četi stopalo snemati v ost. Tu skleni

zopet oba dela ter spleti ost stopala kakor navadno na — štirih iglah. Oba dela nogavice treba potem sešiti ali skvačkati narobe skupaj. Tako dobi nogavica navadno obliko. Znano je, da se strgata pri mogavici najprej peta in podplat stopala. Če pleteš ta del nogavice zase, lahko razdereš na obeh straneh nogavice šiv in vpleteš samo ta del, ne da bi bilo treba plesti naokrog ter narediti vse stopalo novo. Sicer sledi teorija o nogavici prihodnjic!

Književna poročila.

Maurice Maeterlinck: Modra ptica. Čarobna pravljica v šestih dejanjih in dvanajstih slikah. Prevedel Josiph Bernot. **Tisk in založba Učiteljske tiskarne v Ljubljani.** Cena 16 Din.

Veliki belgijski pisatelj M. Maeterlinck je Slovencem še malo znan. Učiteljska tiskarna je izpolnila veliko vrzel, ko je izdala v prevodu njegovo najkrasnejše delo: «Modro ptico».

V l. 1904, je rekel M. Maeterlinck svoli ženi: «Pravljico za otroke imam: dva otroka sanjata. Napisal jo bom.» In nekaj dni pozneje: «Veš, v sanjah bosta šla na veliko potovanje.» In ko ga je nekaj tednov na to vprašala, kako je s pravljico ji je odgovoril: «Potujeta, potujeta.»

To je bil početak «Modre ptice». Šele leta 1908, je bila premiera «Modre ptice» — v Moskvi. In tri leta pozneje je prišla na oder šele — v Parizu. Uprave največjih svetovnih gledališč si niso upale premagati silnih tehničnih nalog, ki jih stavi «Modra ptica». Rusi so jih premagali prvi. Od takrat je šla «Modra ptica» po vseh svetovnih odrih z naravnost epohalnim uspehom. Slovenci je na svojih odrih ne bomo videli. Za naše majhne razmere je nemogoče uprizoriti «Modro ptico». Na mladinskih odrih bi pa dosegli tudi posamezni odlomki gotovo silen učinek.

Žal se moramo zadovoljiti samo s čitanjem tega prekrasnega dela. Globoko zamišljeno delo učinkuje tudi kot čtivo. In čitati ga je treba večkrat, in vedno novih lepo, novih globokih resnic boste našli v njem. «Modra Ptica» je delo velikega dramatika in velikega pesnika. Delo prepleta čar vseh sanj vseh upov, vseh bridkosti, ki gibljejo človeško dušo.

G. Trarieux je napisal: «Ko je Dante stopil iz pekla je pozdravil vzhajajoče zvezde. Tak je približno občutek, ki nas prevzame, če pozabi-

mo druga dela, ki slikajo življenje in se potopimo v prelestno ozračje «Modre ptice». Ta čarobna pravljica nudi izrednih užtkov, otroku pa s svojo globoko simbolično mislijo tudi filozofu. To je bajno čudo».

Po težkih časih svetovne vojne so prišli še težji časi moralnega propada, brezglavega, novega hlastanja za srečo. In vendar: zastoj je tisto iskanje po absolutni srečji, ki je ni. Najbolj skromno življenje je lahko bogato nešteti prelestnih trenutkov sreča je v nas samih — v tem, kako gledamo svet. To je temeljna misel! «Modre ptice». Neoporekljiva je.

Čitajte «Modro ptico», vsaj košček sreče vam gotovo prinese. Dajte pa priliko tudi mladini, da jo čita. Pomagajte ji, da bo iskala in našla srečo tam, kjer je v resnici.

—k **Josip Stritar: Izbrani spisi za mladino.** Priredila Fran Erjavce in Pavel Flere. Z risbami okrasil Saša Šantel. V Ljubljani 1923. Izdala natisnila in založila Učiteljska tiskarna, Str. LXX, + 411. Cena elegantno vezani knjigi 60 Din.

V znani Erjavce-Fleretovi zbirki «Slovenski pesniki in pisatelji», ki jo izdaja podjetna Učiteljska tiskarna, je izšel sedaj za Levstikom Erjavcem in Valjavcem tudi Nestor naših živečih pisateljev, to je Josip Stritar. Pisati o samem Stritarju in njegovem delu bi bilo danes že odveč, saj ga menda ni šolarčka ki bi ne poznal tega imena, zato je bilo vsekakor umestno, da je izšel že sedaj tudi v mladinski izdaji, po kateri bodo pa gotovo radi segli tudi najširši krogi odraslega občinstva, ker so njegovi spisi že davno pošli. Tudi Stritar je do vseh podrobnosti urejen po vzorcu prejšnjih zvezkov te elegantne edicije ter obsega obširen življenjepiš z oceno Stritarjevega dela, pesmi za mladino, razne pesmi, basni, prizore in igrokaze, povesti, poučne spise ter podoben tolmač. Tako je pokazan Stritar z vseh vidikov svojega obširnega udejstvovanja po najboljših posrečenih produktih z dotičnih polj. Mož stoji pred nami v celoti, zato pa tudi v vsej svoji mogočnosti in to je tudi največja zasluga obeh prirediteljev, kojih metoda je znana in preizkušena že po dosedanjih njunih izdajah naših klasikov. Kakor vsi dosedanji zvezki, je tudi Stritar bogato ilustriran, in sicer po Saši Šantlu, ik ga pozna slovensko občinstvo že dolgo kot enega najboljših naših ilustratorjev. Glede na vse to knjigo najtopleje priporočamo saj je cena pri njeni razkošni opremi in veliki obsežnosti

več kot nizka. Prihodnji zvezki te najlepše zbirke današnjega našega knjižnega trga, na katero bo lahko ponosen ves narod, ko bo dokončana, bodo obsegali Simona Jenka (ki je že v tisku), nadale A. M. Slomška, J. Kersnika in Iv. Tavčarja.

Odgóvori na vprašanja.

Učiteljski kandidat: «Homeopatija» je zdravilstvo, ki leči vse bolezni na eden in isti način. «Aleopatija» pa je zdravilska veda, ki ozdravlja vsako bolezen na poseben način.

Nevednica. Seveda niso najprvo pisali na papir. Pisavo so prvotni izobraženci stavili na **kamnito ploščo**; tako je n. pr. Mojzes napisal svoje postave na tako ploščo. Nato so si vsled težine omislili lažjo reč, **opeko**. Pa kmalu so zašli zopet na težjo, **svinec**; na svinčenih ploščah jim je pisava baje trajnejše obtičala. Ko so ovrgli te plošče, so si omislili **dvevesno listje** in sicer najprvo listje dateljnovih palm, potem pa še drugih dreves. Ker pa ni vsako listje bilo uporabno, so uporabljali tudi **drevesni lub** ali skorjo. Ta predmet jih je kmalu spomnil na okroglo **trstje**, ki je rastlo ob vodah. Iz sočnate snovi tega trstja so naredili nekako **platno**, na katero so pisali. Ta platneni papir so imenovali «biblos». Človeško razmišljanje je delovalo dalje in dospelo 200 let pred Kristusom do zaključka uporabljati **živinsko kožo**. Ta papir so imenovali «pergamen», ker je bil izumitelj iz egiptovske dezele Pergam. Ta papir je bil tako izvrsten, da so ostali pri tej iznajdbi še tisoč let po Kr. V 11. stoletju pa si je neki Arabec omislil papir, ki bi stal manje in sicer z uporabo **bombaževca**; to rastlino so sušili na skalah in jo potem lepili in zgladili; dali so mu ime katunea. Papirju iz bombaževca je sledi papir **iz konoplja**, kar je pa nemška iznajdba. Celo stoletje se je pisalo potem s tem papirjem, ki se je zelo razširil. Druga nova iznajdba papirja je nastala iz **starih cunj**; in tej ni sledila nobena druga, kajti dandanašnji papir je tudi še vedno le iz te snovine.

Zorka M. Bom poskrbela, poizvedela in odgovorila čimpreje.

Blaženka: Pravilnejše je bombaž, kajti pavola izhaja iz nemške besede Baumvolle.

Ivanka: Poletje traja od 21. junija do 21. septembra.

Albert: Zakaj da imenujem mesece s slovanskim imenom? 1) Zato ker rada rabim, kar je narodno! 2) Zato da se zatečete do Jadranke, kadar Vi pozabite nanje.

: ZOBODZDRAVNIŠKI ATELJE :

ADOLF KOLL

GORICA

Korso Viktor Em. III. št. 11

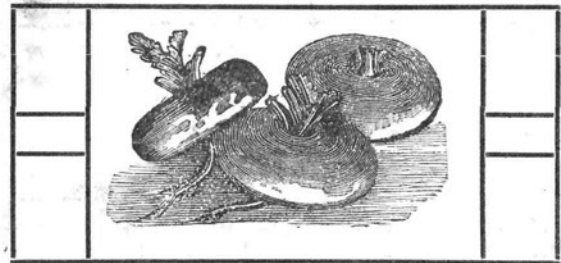
I. nadstp.

Posluje od 9. do 12. dopoldne

in „ 2. „ 5. popoldne

SEVER & COMP. - TRST

— ulica Machiavelli šte. 13 —
telef. 22-59

Prodaja vsa vrtna, travniška in cvetlična semena, z vsemi garancijami ter po konkurenčnih cenah. željo pošilja cenik za l. 1923 brezplačno. Direktor

Izšla je 11. izdaja

Slov. italijanske slovnice

(Marica Stepančičeva Gregorič)

Knjiga služi Slovincem, ki se hočejo dovršeno izpopolniti v italijanščini. V Trstu je na prodaj v knjigarni Stoka, v knjigarni Cappelli in pri upravi Jadranke. — Stane 8 lir.

IVAN KERŽE

ima v lastni zalogi najraznovrstnejše

kuhinjske in druge hišne potrebščine

iz aluminija, steklovine, lesa in emailirane prsti.

Trst, Trg sv. Ivana šte. 1.

Ljubljanska kreditna banka

Podružnica v TRSTU (vokal Valdirivo 28 — Ottobre 11)

Izvršuje vse bančne posle. Kupuje in prodaja razne valute. Izvršuje nakazila SHS kron v Jugosl. Sprejema SHS krone na obrestovanje po dogovoru. Vloge na knjižice v Lirah obrestuje po $3\frac{3}{4}\%$ netto. Vloge na tekoče račune obrestuje po $4\frac{1}{2}\%$

Glavni sedež banke LJUBLJANA

PODRUŽNICE: Gorica, Maribor, Celje, Kranj, Ptuj, Brežice, Novisad, Sarajevo, Split, Metković. - Delniška glavnica in rezerve: SHS Din. 37.500.000

Uradije od 9—12 $\frac{1}{2}$ in od 14 $\frac{1}{2}$ —16.

Dr. ANTON GRUSOVIN

GORICA

Piazza Vittoria 20

ordinira za kožne in venerične bolezni od 9-11, 3-5
Ob nedeljah in praznikih le od 9-11 ure.